ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊԸ—ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ
Էպուսուուտ (Սէփէթճի) փողոց Թիւ 38

BUREAUX DU JOURNAL HAÏRENIK
Avenue de la Sublime-Porte rue Eboussuoud No. 38
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	300 Թիւ	75 ղրշ.	Մէճիտ
» »	150 »	40 »	»
Գաւառներու	300 »	100 »	»
»	150 »	50 »	»
Օտար երկիր	300 »	25 ֆրանք	
Ռուսիա	300 »	10 ռուբլի	

(Միւս պայմանները տեսնել 4րդ երեսը)
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի դարձուիր։

درعليه ده باب عالی جاده سنده ابوالسعود سوقاغی نومرو ۳۸
«هایرهنیك» غزته سی اداره سنه

10 ՓԱՐԱ

ԱՏԱՄ ՄԻՔՔԻԵՎԻՉԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այսօր սրտաշարժ հանդէս մը պիտի կատարուի Բերա, Ատամփոզը, որու տուներուն մէկուն մէջ վախճանեցաւ մեծ բոլոնիացի բանաստեղծ Ատամ Միքիեվիչ։ Պոլսի Բոլոնիացիները այդ սանրճակատը մարմարով մը պիտի զրուագեն անոր անունն անջնջելի պահելու համար։ Ի՛նչ հոգի մըն էր որ եկաւ մարեցաւ Պոլսոյ երկինքին տակ, 1855ին։ Եւ ի՛նչ պատմական նմանութիւններ կան մեր և Բոլոնիացիներուն միջև, որոնցմէ ոմանք, Պոլիս ընկած, այսօր հանդէսի մը մէջ պիտի վերապրին իրենց անցեալին դառնագէտ օրերը, հերոսական կռիւները ռուսական բռնապետութեան դէմ։ Նիկոլա Ա. մարմնացումն եղաւ այն քաղաքականութեան որ Ռուսիոյ մէջ կը ձգտի բոլոր այլազան տարրերն և ցեղերը ձուլել ռուսականութեան մէջ։ Զլնկրկեցաւ ոչ մէկ արգելքի առջև այս նպատակն իրագործելու համար, և գործած անգթութիւններովը այնքան հռչակաւոր դարձաւ որ պատմագէտները զինքը կը դասեն էն ահաւոր վեհապետներուն կարգը։ Կայսր անուանուած օրն իսկ, իր բանակին մէջէն վառուող իր դէմ պատրաստուած ապստամբութեան մը հրդեհը յանկարծ կը բոցավառէր, զոր մարելու համար Զարը սանձակոխ կ'ընէ մարդկային ամէն կանոն ու օրէնք։

Քաղաքական յանցաւորներով բանտերը և Սիպերիա կը լեցուին, կախաղանները կը բարձրանան երկրին ամէն մէկ կէտին վրայ։ Մահուան վճիռներ կ'արձակուին մինչև իսկ անոնց վրայ, որոնք ապստամբութեան մէջ կենալու եղած էին։ Ահա այսպիսի Զարի մը դէմ կռուելու համար էր որ Ատամ Միքիեվիչ Բարիզէն վազած եկած էր Պոլիս, Բոլոնիացիներէ բաղկացեալ լէգէոնի մը գլուխը, այն պահուն, ուր, Սուրբ Տեղեաց մասին ծագած վէճի մը պատճառով, Նիկոլա Ա. պատերազմ կը հրատարակէր Թուրքիոյ դէմ (1854)։

* * *

Խրիմու պատերազմը Նիկոլա Ա.ի կրօնական մոլեռանդութեան մէկ գործն էր, ռուս օրթոտոքսութեան տարածման համար ձեռնարկուած ոճիր մըն էր։

Նիկոլային ըմբռնումով Ռուսիան պիտի չարտօնէր ըլլալ կրօնական և ոչ աշխարհական կայսրութիւն մը և կրօնքն ալ պիտի ըլլար օրթոտոքսութիւնը։ Կաթոլիկը, Բողոքականը, Հայը, Մահմետականը պէտք էին տակաւ առ տակաւ գալ ձուլուիլ այդ զանգուածին մէջ։ Ցեղերու տարբերութիւնը, իր կարծիքով, ժամանակաւոր բան մը կը կազմէր որ հզօր պետութեան մը ուղղութեան տակ անլրէպ պիտի անհետանար։

Բոլոր մարդկային պատմութիւնը հերքում կուտար այս տեսութեան, և սակայն այդ երևակայական և անիրականալի նպատակին չվարանեցաւ օր մը զոհել այնքան միլիոնաւոր մարդկային էակներու հանդիստն ու երջանկութիւնը, միայն այն մեղքին համար որ Ռուս և օրթոտոքս ծնելու բախտը չէին ունեցած։

* * *

Ատամ Միքիեվիչ ալ կը պատկանէր ա՛յն ցեղին որ կը յամառէր մնալ զուտ բոլոնական, որ կը մերժէր կլանուիլ մեծ ռուսական զանգուածին մէջ, որ կը մերժէր դառնալ Օրթոտոքսութեան։

Խրիմու պատերազմը երեւցաւ իրեն բաղդաւոր պատեհութիւն մը որուն մէջ հարուած կրնար տալ Նիկոլա Ա.ի դերիշխանութեան և անոր կառուցած այն մոլեռանդութեան շէնքին, որուն հիմը բռնակալութիւնն էր, որուն ամբողջութիւնը ահագին բանտ մը, ուր միլիոնաւոր էակներ և ցեղեր հեղձամղձուկ կը խղդուէին։ Որովհետեւ Թուրքին, Ֆրանսացիին, և Անգլիացիին հետ քով քովի, իր կարելին ընել Զարին բանակները կոտրելու։ Իր հայրենակիցները եկան ամէն կողմէ միացան իրեն, կազմեցին լէգէոն մը, և երբ այս վերջինը ռուսական հողին վրայ կը հասնէր, ասդին Պոլիս, մեծ բանաստեղծը ժամանակէ առաջ բռնուած վերջին շունչը կ'աւանդէր։

Ատամ Միքիեվիչ տառապեալներուն դարու էն ինքնատիպ բանաստեղծներէն մէկն է, և ո՛չ մէկ ազգի բանաստեղծ ա՛յնքան հայրենասիրութիւն ունեցած է որքան ան։ Բոլոնիայի մէջ և Բոլոնիայէն դուրս ապրեցաւ միմիայն իր երկրին համար, իր երկրին ցաւերովը տանջուած, իր երկրին յոյսերովը ոգեւորուած, իր երկրին սէրովը գինովցած։

Այդ խորունկ սարսափներուն մէջն էր որ կը քաղէր իր բոլոր ներշնչումները։ Իր հեռաւոր բնաւորութեամբն, իր անհանդիստ մտքովը, իր ծարաւովը ամէն բան սորվելու, հասաւ այնպիսի մտաւորական զարգացման մը որ Գերմանիոյ մեծ քերթողահայրը Կէօթէ կը կոչէր զինքը «Հիւսիսի Արշալոյսը»։ Ֆրանսական կառավարութիւնը Գոլէժ տը Ֆրանսի մէջ սլաւ գրականութեան դաս մը հաստատեց և յանձնեց զայն Ատամ Միքիեվիչի որ քիչ ժամանակէն տեղեկական ուշադրութիւն մը վրան հրաւիրեց։ Մարդկայնական կը մնար անոր հնդալից դասախօսութեանց առջեւ։ Եւ այսօր, մեծ տասնըվեց միլիոն Բոլոնիացի, հայրենի աւանդութիւնները կը պահպանեն պատասխանելով անոր անմահ քերթուածները։

Ատամ Միքիեվիչ մը պէտք է ամէն նուաճուած ազգերու համար։ Միլիոններ անով կը զգան, անով կը խորհին, անով կ'ապրին. անիկա ցեղին հոգին է, սիրտն է։

Ողջո՜յն Ատամ Միքիեվիչի յիշատակին։

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Սէրը երկնային մրրիկ մըն է որ կ'իջնէ կեանքին վրայ, զայն կը յեղաշրջէ, կամքերը կը խլէ սրտերուն նման և սիրտը ամբողջ կը քշէ դէպի անդունդը։

—Տափակ գաղափարներ կան որոնք միտքերու մէջ կը քաշկռտուին՝ ինչպէս փոշին տուներու մէջ։

ԿԻ ՏԸ ՄՕՓԱՍԱՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԽՆԴԻՐԸ

Քանի մը օրէ ի վեր կարգ մը թերթեր սկսած են գլխաւորութիւնը ընել Ս. Պատրիարք Հօր մինչև այսօր ռուսական նոր դեսպանին բարի գալուստի այցելութիւն տուած չըլլալուն մասին։ Այսպիսի փափուկ խնդիրներ յուզել հրապարակաւ, լոկ երեւակայական ենթադրութիւններու վրայ հիմնուելով, բարի և ողջամիտ քաղաքացիի գործ չէ ապահովաբար և ցոյց կուտայ թէ մեր մէջ տակաւին չէ ըմբռնուած մամուլի ազատականութիւնը և այն չըլահայեցողութիւնը զոր հարկ է ունենալ երբ խնդիրը մեր շրջանակէն դուրս՝ զուտ միջազգային հանգամանք ունի։

Միանգամ ընդ միշտ վերջ մը դնելու համար այդ տեսակ անհարկի լուր ըսաներու, փափաքեցանք բուն իսկ մեր ազգային բարձրագոյն շրջանակներէն այս մասին լուսաբանութիւն մը խնդրել և աւասիկ տրուած բացատրութիւնը։

Ռուսական նոր դեսպանին հետ միաժամանակ եկած է նաեւ Ֆրանսական նոր դեսպան Պ. Պոմփարը. ուստի Ս. Պատրիարքը պարտաւոր էր երկուքին ալ այցելել միեւնոյն ատեն, ինչպէս նաեւ Անգլիական դեսպանին փոխադարձ այցելութիւն մը պարտական էր. Արդ, երկու մեծ պետութեանց դեսպանները Պոլիս ժամանեցին ա՛յն միջոցին ուր Պատրիարքարանը տախտակական դիմումներ կ'ընէր Օսմ. Դահլիճին քով՝ Ատանայի կոտորածին մէջ Հայերուն անմեղութեան յայտարարութիւնը պահանջելով։ Ս. Պատրիարք Հայրը այդ բանակցութեան վերջնական արդիւնքին սպասած է սպասել՝ դեսպաններուն մօտ իր քաղաքավարական այցելութիւնները կատարելու համար, առ խնամ արդար և ողջախոհ նկատողութեամբ թէ՝ բանակցութեանց ընթացքին օտար պետութեանց ներկայացուցիչներուն տրուած այցելութիւնները կրնան տարբեր մեկնութեանց տեղի տալ յայս Օսմանեան Պետութեան։

Հիմակ որ Ատանայի խնդիրը հարթուած է, Ս. Պատրիարք Հայրը կը պատրաստուի կատարելու իր այցելութիւնները ռուսական, ֆրանսական և անգլիական դեսպաններուն։

Ծիծաղելի պիտի ըլլար ենթադրել որ Ս. Պատրիարք Հայրը, ինքն իր կողմէ կամ արտաքին թելադրութեամբ, փորձէր կամ ուզէր թշնամական դիրք մը բռնել օտար մեծ դեսպանի մը հանդէպ, և այնպիսի դեսպանի մը մանաւանդ, որուն ներկայացուցած Պետութեան մէջ միլիոնաւոր Հայեր կ'ապրին։

Ըսենք նաև որ այս տեսակ այցելութիւնները խստօրէն գծուած protocol-ով մը կարգադրուած չեն և Պատրիարքը ազատ է իր այցելութիւնը քանի մը օր առաջ կամ յետոյ կատարել, առանց ո և է անպատեհութեան։

Ինչպէս կ'երևայ մեր վերի տողերէն, Ս. Պատրիարքին կողմէ խստոտուն փափկանկատութիւն մը տեղի տուած է մեկնութիւններու, որովհետեւ մեր կարգ մը պաշտօնակիցները յողդողդութիւն յանձն չեն առած նախ խնդիրը ստուգել, զայն հրապարակ նետելէ առաջ։

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀԻ ԳՈՐԾԸ

Այլ եւ այլ աղբիւրէ կ'իմանանք թէ Տէօյչէ Պանք է որ տարօք քշեր է Ցուրիխի Ելեքտրական Ընկերութիւնը Պոլսոյ ելեքտրականութեան մենաշնորհը խնդրելու։ Ցայտնի է թէ չկայ այժմ մեծ ճարտարարուեստական ընկերութիւն մը որ իր ետին մեծ դրամատուն մը չունենայ։ Եւ հետեւաբար, ոչ ինչ անկանոն ոչ ինչ քննադատելի այն իրողութեան մէջ թէ Տէօյչէ Պանք նեցուկն է մենաշնորհ խնդրող Ելեքտրական Ընկերութեան։ Գործնական ոգի ունեցող մարդ մը մաղթելու է նոյն որ հոս մենաշնորհ խնդրելու համար եկողները դրամագլուխ հաստատուն և լուրջ տուներ ըլլան, և տարակոյս չկայ որ Տէօյչէ Պանքի մասնակցութիւնը գործին մէջ կ'երաշխաւորէ այս լրջութեան և վստահելիութեան պայմանը։

Բայց, կ'ըսեն, որովհետեւ Տէօյչէ Պանք այս գործին ետին է, այդ պատճառով Համբային գործոց նախարարութիւնն անկարողութեան մէջ է չուտափոյթ գործը կատարել և լմնցնելու։

Դժուարութիւններ կը յարուցուին այդ պանքային կողմէ գաղտնօրէն, ահա կասկածը։

Երեկ, այն պահուն ուր Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան կը դառնաւէր, յանձնախումբ մը կազմուեցաւ քաղաքապետութեան և Համբային գործոց նախարարութեան մէկ քանի անդամներէն։ Ցանձնախումբը գիւտ մը ըրեր է. տեսեր է որ Թրամվէյի գործն ալ սերտ կերպով Տէօյչէ Պանքային գործն է և Սամաթիոյ կառքի ընկերութիւնն ալ անոր ազդեցութեան ներքև է։ Գիւտը ինքնին գիւտ չէ։ Պէտք չէր սպասել որ հզօր դրամատուն մը չի դառնէր ոչ մէկուն և ոչ միւսին ետին։ Եթէ Տէօյչէ Պանք չ'ըլլար, ուրիշ մը պիտի ըլլար։

Բայց ի՞նչ է այս կացութեան հետեւանքը։ Այն է թէ Տէօյչէ Պանքի հետ չկապուած ո և է ուրիշ ելեքտրական ընկերութիւն չպիտի կրնայ իր կողմը շահիլ ոչ Սամաթիոյ Կառքի Ընկերութիւնն և ոչ ալ Թրամվէյի ընկերութիւնը որոնք պիտի մերժեն համաձայնութիւն մը կազմել նոր ձեռնարկներու համար ուրիշ ո և է ելեքտրական ընկերութեան մը հետ։ Տէօյչէ Պանքի ծրագիրն է ուրեմն ելեքտրական մենաշնորհը Զիւրիխի ընկերութեան առնել տալ ու ընդհանուր մեծ ձեռնարկի մը մէջ միացնել թէ Թրամվէյի և թէ Սամաթիոյ կառքի ընկերութիւնը։

Մինչեւ այդ տեղ, քննադատելի կէտ մը չկայ։ Առաջնակարգ դրամատուն մը ինքնին երաշխաւորութիւն մըն է նոյն իսկ մեծածախս ձեռնարկի մը յաջողութեան, և Տէօյչէ Պանք այդպիսի հաստատութիւն մըն է։ Սակայն, կ'աւելցնեն, Ցանձնախումբը գոհ չէ եղած, երբ նշմարեր է որ մէկ դրամատուն մը իր ձեռքերուն մէջ պիտի անցնէ բոլոր այս գործերը մէկանց։ Բայց ինչո՞ւ։ Որո՞նք են այն տնտեսական պատճառները որոնք կը պատուիրեն չի թողատրել այսպիսի ընդարձակ ձեռնարկ մը։ Շատ բաներ կրնան թելադրուել դէմ բռնել. կը փափաքէինք որ այս խնդիրով պաշտօնապէս զբաղողները ժողովուրդին ալ լուսաբանէին։

Ի՛նչ ալ ըլլան այդ պատճառները, իրողութիւնը սա է թէ Ցանձնախումբը որոշած է թէ ելեքտրականութեան միայն մէկ մենաշնորհի մէջ չի պարփակուին Բերա, Սամաթիա, Իւսկիւտար և Պասֆոր, և թէ պէտք չէ որ Թրամվէյի և Սամաթիոյ Կառքի Ընկերութեան հասանութիւններն ալ առնելու հարկ մը չի դառնայ և ամէն գործ տեւական արտօնութիւն մը տանի։

Ահա՛ թնճուկը գործին թելերուն մէջ, ինչպէս պարզուի և որու ձեռքով պիտի պարզուի չենք գիտեր։

ԳԱՒԱՌԱՑԻ ԱՂՔԱՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Վաղթանի մօտ գաւառացի աղքատ ուսանողներ ունինք որոնք Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանը կամ Պետական վարժարանները կը յաճախեն և որոնց ամէն մէկուն Նպաստից Ցանձնախումբը տարեկան 95 դրուշի փոքրիկ գումար մը սահմանած է անոնցմէ և ուրիշ անհրաժեշտ ծախքերու համար։

Ուսանողները մէկ քանի անգամ դիմում ըրած են Ցանձնախումբին և ցոյց տալով որ անկարելի է այդ գումարով ապրիլ, խնդրած են որ գոնէ փոքրիկ յաւելում մը ըլլայ։ Նպաստից Ցանձնախումբը ո՛չ թէ միայն նկատողութեան չէ առած այդ խնդիրքը, այլ յայտարարած է որ Սեպտեմբերէն ետքը այդ 95 դր.ի նպաստն ալ բոլորովին պիտի դադրի։

Դժուար չէ երեւակայել այժմ այս խեղճ պատանիներուն յուսահատութիւնը։

Մօտէն չենք գիտեր Նպաստից Ցանձնախումբին նիւթական միջոցները և հաւանական է որ իր մնացած խնայողութիւններ ընելու հարկին մէջ է, այսուհանդերձ կարելի չէ վախճանն անոնք ուսանող պատանիներ մէկ օրէն միւսը անօթեւանութեան մատնել։ Մինչեւ Սեպտեմբերի վերջը տակաւին երկու ամիս կայ և անհրաժեշտ է որ այդ միջոցին կարգադրութիւն մը ըլլայ ապահովելու համար գոնէ օրական կերակուրը և պառկելու անկիւնը այս պատանիներուն որոնք գաւառի անկիւններէն եկած են հոս բան սորվիլ, մարդ ըլլալու համար։

Թելադրութիւն մը այս մասին։

Եթէ երբեք Նպաստից Ցանձնախումբը նիւթապէս բացարձակ կերպով անկարող է օգնել այս աղքատ պատանիներուն, արդեօք կարելի՞ չէ որ անոնց խնամքի հոգը Միացեալ Ընկերութիւնը իր վրան առնէ։

Այս Ընկերութիւնը որ տարիէ մը ի վեր վերակազմուած է ու տակաւին մինչեւ այսօր գործի չէ ձեռնարկած (առանկա իրեն քննադատութիւն չենք ըներ, քանի որ գիտենք թէ քաղաքական ի՛նչ դժնդակ շրջան մը բոլորեցինք, այլ պարզապէս իրողութիւնը կը հաստատենք), ու հետեւաբար տակաւին ժամանակ մըն ալ պէտք պիտի ունենայ անցնելու, մինչեւ որ Հայաստանի մէջ դպրոցներ հիմնելու սկսի, կրնայ նաեւ այժմ այդ կարօտ ուսանողներուն հոգը ստանձնել, ինչ որ բնաւ շեղում մը չէ իր նպատակէն, քանի որ այդ նպատակն է Հայաստանցի պատանիներուն ուսմունք սորվեցնել։

Տրամադրելի նիւթական միջոցներ արդէն ունի կարծենք, բայց սատ եթէ երբեք այդ պատանիներուն հոգը իր վրայ առնէ, կրնայ մտնուոր դիմում մը ընել ժողովուրդին ի նպաստ այս գործին և վստահ ենք որ իրեն կարմակերպուած ու վստահելի հաստատութիւն մը, իր ընելիք կոչը անպատասխան չմնար։

ՕՏԱՐ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալի փորձերը օտար միջամտութեան դաշնադրական խոստումները ստեղծած են.

Թուրք պետութեան գործերուն մէջ օտար միջամտութիւնը քանի մը դարերու պատմութիւն ունի։ Ամէն անգամ որ Քրիստոնէի մը և կամ Քրիստոնեաներու արիւնը թափուած է, և հանդէպ ոչ-Իսլամի անիրաւութիւն մը գործուած՝ միշտ Քրիստոնեայ պետութիւնները, նախ իրենց հասկցած բարոյական պարտականութեամբ, և ապա՝ դաշնադրական համաձայնութեանց հիման վրայ միջամտած են, ու՛չ թէ կանուխ, կարգադրելու համար խնդիրներ զորս ուրիշ ոչ մէկ երկիր պիտի ընդունէր ուրիշին յանձնելու։

Բայց այդ պատմութիւն է, ու պատմութիւնը չի կրկներ։ Թրքական հայրենասիրութիւնը, պսակադրուած Համիտեան քաղաքականութեամբ, այնքան սխալ, այնքան աղետաւոր դարձած է բուն իսկ այս երկրին, որ շրջանէ շրջան պետութիւնը անդադար հատուած է, կմախքացած ու հասած իր ներկայ ժամանակի տնտեսական սառրկութեան։

Ջարդի խաղախականութիւնը աղէտալի եղած է Թուրքիոյ համար.

Ապտիւլ Համիտ ու իր նման հրաշակուած արեւելեան քաղաքագէտները, թէ իրմէ առաջ և թէ իրմէ ետքը, Օսմանեան պետութեան գոյութեան պահպանման միակ միջոցը՝ ոչ-Իսլամ տարրերու բնաջնջման մէջ կը տեսնէին։ Ու այս չէ՞ եղած այն արիւնոտ կոտորածներու պատճառը որ միշտ յաջորդ է քաղաքակիրթ աշխարհի հասարակաց կարծիքը ի վնաս Թրքական վարկին ու պատուին։

Թուրքիա տնտեսական ձեռնարկներու նախաձեռնութիւն չունենալուն՝ թալանի դուռները բացած է.

Բայց այդ սխալ հայրենասիրութիւնը, իր ողբալի հետեւանքներով իր իսկ պատճառն ունի։ Թուրք տարրը, դժբախտաբար, դեռ հասած չէ՛ քաղաքակրթութեան այն մակարդակին որ կարողանայ ստեղծել իրեն համար անկախ տնտեսական կեանք մը։ Ո՛չ երկրագործութիւն ունի, ո՛չ վաճառականութիւն և ո՛չ ալ ճարտարարուեստ։ Իսկ այն ցեղերը, որոնց ինքը տիրապետած է ֆիզիքական ույժով, ունենալով իրենց անցեալի պատմութիւնը, անցեալի քաղաքակրթութիւնը, կրցած են միշտ, ամէնէն ձախորդ պարագաներու մէջ անգամ ստեղծել իրենց համար անկախ ապրուստի ձեռնարկները։

Կրնա՞ն տասնեակ դրացիները քով քովի ապրիլ։ Ի հարկէ ո՛չ։ Մէկը կ'արտադրէ նիւթական իրեր՝ անհրաժեշտ մարդու ապրուստի համար, իսկ միւսը անոր արտադրածովը կ'ապրի։ Բնական է, մին ինքզինքն անիրաւուած կ'զգայ, իսկ միւսը սովորութեան վրայ հիմնուած, իրեն իրաւունք կը համարի իր նուաճած դրացիին հպատակութիւնը խլել։ Քննեցէ՛ք անցեալի բոլոր հարստահարութեանց, թալանի ու աւերումի բուն պատճառը ու պիտի համոզուիք թէ տարբեր եզրակացութեան մը չպիտի կրնաք յանգիլ։

Ու այսպէս ալ, այս քաղաքականութեամբ Թուրքերը ապրած են։ Բայց ապրած՝ իրենց օրով միայն, կորանցնելով շատ բան իրենց զաւակներուն համար։ Ցեղերը տարր մըն էին այս երկրին մէջ, աշխատասէր ու քաղաքակիրթ, կողոպտուեցան, ջարդուեցան մինչեւ որ Թուրքիոյ մէկ մասը իրենց բաժնին հանուեցաւ։ Թուրքիա կորսնցուց։ Հրէաները նոյն պատճառներով աշխարհիս ամէն կողմեր սփռուեցան։ Թուրքիայէն գացին և ուր որ հաստատուեցան՝ անհամեմատապէս նպաստեցին իրենց նոր հայրենիքին քաղաքակրթութեան։ Ո՛չ միայն առեւտուրի ասպարէզներ դարձան, այլ և տուին այնպիսի մտաւորական հանճարներ, որոնք տեսակէտի հռչակուեցան արժանացած են։ Պուլկարիա նոյն դժբաղդ պարագաներուն տակ բաժնուեցաւ երեսուն երեք տարի առաջ։ Ու այդ երեսուն երեք տարուան մէջ Դանուբի եզերքները այլ եւս արիւն ու թալան տեղի չունեցան, ընդհակառակն Թուրքիոյ այդ կորուստը այս կարճ շրջանին շատ աւելի աղէկ կազմակերպուեցաւ և եթէ ո՛չ աւելի, գէթ Թուրքիային հաւասար բանակի մը տէր դարձաւ գէթ մինչեւ վերջերս։ Թուրքիա կորսնցուց։ Ու կորսնցուց Պէսարապիան, Մօլտավիան, Վալաքիան, Սերպիան, Մօնթէնէկրօն և Պօսնա-Հերսէկը։

Այս դասերը կարծես բաւական չըլլային, հայկական ջարդերն ալ տարուէ տարի իրար յաջորդեցին։ Ահաւոր իրականութիւն մը։ Ու դարձեալ նմանին ծանրութիւնը Թուրքիոյ կորուստին կողմն է։ Հայերը աշխատասէր ու արտադրող ժողովուրդ մ'էին, իրենց բաղդին հետ հաշտուած, ու Օսմանեան հայրենիքը իւրացուցած։ Կառավարութիւնը տարուէ տարի ընդարձակ շահ մ'ունէր հայկական տուրքէ, առեւտուրէ և ձեռնարկներէ։ Տարր մը վերջապէս երկրին մէջ ու երկրին մասը, որ կարող էր տնտեսական յառաջխաղացմամբ պատուար մը դառնալ օտար տնտեսական արշաւանքին ու մրցումին դէմ։ Հայերը կոտորուեցան։ Անոնց հարստութիւնը, որ երկրին արտադրող դրամագլխին մէկ մասը կը կազմէր, կողոպտուեցաւ՝ ոչնչացուելու համար։ Ու հետեւանքը՛։

Հետեւանքը պարզ է։ Օտարը առանց դրամագլխի և կամ անինչ դրամագլուխով Թուրքիա մտաւ, ու օտար տնտեսական տիրապետութեան շրջանին Թուրքիա տարուէ տարի հայկական արիւնին տուգանքը վճարեց։ Ու իր իսկ ժողովուրդին խեղճութիւնն ու խաւարութիւնը մնաց ու կը մնայ։

Թուրքերը երբէք այնքան աղքատ եղած չէին որքան Ապտիւլ-Համիտի օրով։ Որովհետեւ ջարդով ու թալանով պետութեան և Թուրք տարրին գոյութիւնը պահպանելու քաղաքականութիւնը անոր օրով չեղաւ... Սակայն

հետզհետէ սաստկէր կը նեղնար։ Ոչ մի բան և կամ շատ քիչ բան մնացած էր։ Ասամայի։

Տօքթ. Բրիսթի վկայութեամբ Ասամայի մէջ տարածուող հարստութեան հաշիւներն ամբողջ հինգը Հայոց ձեռքը կը գտնուէր։ Կապիտալին, թաղիզին, ու. սատն և մէկ միլիոն ոսկիի հարստութիւնը Հայոց ձեռքին իսկեյին։ Ու. խելքին գալն չանաչարժութեամբ գաղթեցիններու համար։ Մեռ մը վաճառ ու կապուած ալ ընչացուցին և միայնակն ալ անպէտք դարձուցին, որովհետև կարգապահ Թուրքը «հեզն ու կիրարար» մինչեւ այսօրին մէջ կը գնէ վաճառքի համար։ Ո՞վ չանեկներ։

Երիտասարդ Թուրքիոյ տեսակէտը.

Երիտասարդ-Թուրքերը՝ էն անկեղծները, ջորսի քաղաքականութեան որքան աղէտաւոր եղած ամենէն շուտ ըմբռնեցին։ Տեսան որ իրենց մայր հայրենիքը օրէ օր կործանումի կը մօտենայ։ Փրկութեան միակ ճամբան նոր բէժիմի մը մէջ փնտռեցին։ Կառավարութեան, քաղաքականութեան նոր ձեւ մը, որով կարելի ըլլար արդարութիւն ընել երկրին մէջ ապրող բոլոր տարրերուն։ Օրէնքին հաւասար դարձնելով բոլորին համար՝ ազատ ամէնուն կեանքի, պատուոյ և ինչքի ապահովութիւն, ապահովելու ու քաջալերել այն բոլոր ըմբի ձեռնարկները, որոնք քաղաքական բնական վիճակի մը մէջ պիտի կրնային գտնել ազատ երկրի անհատական կազմութեան կազմակերպման ու բարձրացման։ Ցաւալեան սահմանադրութեան այս մասնաճիւ, այս դաւանանքի պատուին էր։

Ուրեմն, տարի մը առաջ սահմանադրութիւնը կը հրատարակէր, այն պարզ, քաղաքական աշխարհը ծափահարեց Երիտասարդ-Թուրքերը։ Ալ աւբեինք պիտի փոխէր բանն։ Ու. ամէնքը ինչպէս այն խաւը մը խանդավառ և բիւրատարդներուն վճիռին վրայ, որոնք կը խառնուեցին հասրբերելու բան մը որ Մեծ պետութիւններն ըրած չէին։ Դրանեցան Թուրք արիւնով երիտասարդներ տառապանքով մէջ, որոնք օր-ըն-բերելով յայտարարեցին՝ «Սյուլհեներ կրօնք եկեղեցիներու ու մզկիթներու մէջ պիտի միանանք։ Իրար քաշվեցին ամէն հասի իրենց, իսկ մենք բոլորս Իսլամ և ոչ-Իսլամ ձեռք ձեռքի տուած եղբայրաբար պիտի ապրինք՝ մինչեւ այն հայրենիքին մէջ։» Ու. այդ իսկ բառատեխն էր։ Եթէ մնային այդ բանն կրակնմար, դինակուած պիտի տար Թուրքերունն ալ, Թուրքին ալ և իւրաքանչիւրին ալ։

Ասամայի աղէտը Նոր Ռէժիմի փառաւորը դարձաւ.

Սակայն, դժբախտաբար Ասամայի ջարդը շատ յայտ ցուցաւ, ու. ցոյց տուաւ թէ այդ տեսակետները ամենայն մէկ կատարեալ արհամարհուած չէին երկրին։ Համոզուած եմ թէ Երիտասարդ-Թուրքերու մեծամասնութիւնը, որոնք շուտ ելլէ թէ բան թէ երկրին անհաջող փոխառնութեանը կը կազմէ, անկեղծօրէն կը ցաւին Ասամայի աղէտին վրայ։ Ու. սակայն երեք անհատ մը չկրցան ընել գործադրել համար այդ անասուր վէրքը, սպառնալով կառավարութիւնը թէ և Երիտասարդ-Թուրքերու մասին կը կրէր, իրաւէս Երիտասարդ-Թուրքերու ձեռքը չէր գտնուէր։

Երկու ամսուան ապառում մը անցեր ունեցաւ։ Քաղաքակիրթ աշխարհը պէտ ախրեց յուսալ թէ Երիտասարդ-Թուրքերը պիտի կրնան նոյն կարգով վճռական քայլերը առնել Ասամայի մէջ, ինչ որ ռամկավարան մայրաքաղաքին մէջ։ Սակայն այդ յայտնը չիրականացան ու օտար միջամտութեան խօսքերը, որ սապէն մը ի վեր դարձած էին, կրկին ակնառու կերպով պաշտօնական և անպաշտօն շրջանակներու մէջ։ Դէթ, այս անզամ միջամտողը է, կ'ըսուի, Երիտասարդ-Թուրքերուն, այսինքն անկեղծ, ճշմարտապէս հայրենասէր Երիտասարդ-Թուրքերուն օգնելու, որպէսզի կարելի ըլլայ վերջնականապէս ապահովել Թուրքիա ապրող Քրիստոնեաններուն գոյութիւնը։

Անհրաժեշտ շրջադարձական մը օտար միջամտութեան կը հանէ ի նպաստ Երիտասարդ-Թուրքերու։

Թէեւ վերջին օրերու նախաջեռները ու կառավարական պաշտօնէից փոփոխութիւնները կացութեան բարւոքումը կը յուշեն, և մեզ հաւատք կը ներշնչեն թէ կարելի պիտի ըլլայ առաջնան մը արդարութիւն ընել Ասամայի մեր դժբախտ հայրենակիցներուն, սակայն մինչեւ տառն դաղափար մը տալու համար ընթերցողին թէ ինչ կը մտածեն պաշտօնական մէջ, հոս Թարգմանաբար մասնէ առաջ կը բերենք չէզոքական մը, որ ամերիկեան մամուլը հրատարակած է։ Այս խօսք Ամերիկական Դաշնակցութեան կողմէն կ'ըլլայ և Լոնդոնական Թօքին կեղ. բանէն կը գրէուի մամուլին։

«Թուրքիա քաղաքականապէս ունի իր հասարակն հիմերու վրայ՝ գնելու համար, Սահմանադրութեան հաստատուեցն ու Ազատ. Համիտը դաւերէն ընելէն աւելի բանի մը պէտք ունի։ Վեց դարերէ ի վեր անուղղելի ցեղային անկեալ ութիւնը գիշ մէկ հարուածով կարելի չէ որ ջնջուի։

«Երիտասարդ Թուրք կուսակցութիւնը, Միութեան ու Յառաջդիմութեան Կոմիտէն հերոսական ու ուղղամիտ փորձ մը բրաւ, արժանի քաղաքակիրթ աշխարհի հիացման։ Անոնք եղբայրութեան կոչ ըրին հիմնուած ազատութեան, արդարութեան և հաւասարութեան վրայ։ Բայց յետադիմական խաւերը չեն ուզեր որ քրիստոնեաները պետութեան մէջ ազատութիւն վայելեն և չեն կրնար տանիլ որ անոնք հաւասարութեան պահանջը ունենան։

«Խօսքերը կը հաւատան թէ Աստուած իրենց իրաւունք տուած է իշխելու բոլոր ոչ-իսլամ ցեղերու վրայ, անոնց վրայ նայելու որպէս ստրուկներ, և ջնջելու զանոնք երբ անոնք կը մերժեն հնազանդիլ։ Այս խորարմատ համոզումը բարձր թողել եղած չէ անգլիական ազատական յեղափոխութեանն ի վեր։ Բարբարոսական Իսլամ անձնականութիւնը խոցելի առկ չէ, սակայն Մահմետական ամբոխը անհանդուրժելի է և երկար տանն պիտի անցնէ անոնց մոլեռանդութիւնը և նեղմտութիւնը դաստիարակելու համար։ Ո՞ր պիտի գտնուի այս դաստիարակները»։

«Բազմաթիւ փաստեր կան ապացուցանելու թէ անգլիական տարրի յետադիմական շարժումը այն հին գաւառներու մասը կը կազմէ՝ ջնջելու համար Հայ ցեղը, և Յովսիփին յետադիմական շարժումը մը ամէն վայրկեան հաւանական է որ աւելի ուժեղնայ, և կեդրոնական կառավարութիւնը, որքան ալ լաւ տրամադրուած ըլլայ, թերեւս այս անգամ ալ չկարենայ յաջողութեան հասնիլ։ Վերջին ատենները մէջ գերադասն հայրենասիրութիւն ու. անդրան հավերժութիւն հայելի կոյսն փրկել աղղրդէն կուսակցութիւնը խուրոտակիչ։ «Օձը կարտուած է և ոչ թէ սպաննուած». արիւնը գործը յառաջացուած է՝ ճնշումի ներքեւ և գժուարակ օրէն։ Այնքան ատեն որ ցեղային ատելութիւնը և կրօնական ծարաւը, այս երկու պատճառները կը մնան, խաղաղութիւնը անկարելի պիտի ըլլայ»։

«Ո՞րն է օգնութիւն պիտի գայ։

«Տարիներ առաջ Թոմ Մօլթքէ գուշակեց թէ օր մը համաշխարհային պատերազմ մը անոր պիտի ունենայ Պոլսոյ պարիսպներուն տակ։ Մեծ վտանգ մը կայ այս դժուարութեան կատարման մէջ, եթէ միայն Խղճմտութեան Իսլամի հետեւողները (Երիտասարդները) Օսմ. Պետութեան այս ստորնացուցիչ ժամանակին օգնութեան ձեռք մը չկրկնեն քրիստոնեայ հանրապետականներուն։»

Երիտասարդ-Թուրքերը պիտի կրնան այս հնարէն երկնային եղբայրական ձեռքը ընդունիլ։ Պատասխանը իրենց կը մնայ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Քաղաքական

ԿՐԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԴԻՐՔԸ

Ինչպէս որ հեռագիրներն գործունէութիւնները կը հաղորդեն, ֆրանսական, անգլիական և իտալական կառավարութիւնները նոր զրահաւորներ կը ղրկեն Խանեայ առջեւ։ Որովհետև Ռուսիա Միջերկրականին մէջ պատերազմական մեծ նաւ չունի՝ չպիտի կրնայ մեծ պաշտպան պետութեանց օրինակին հետեւիլ։ Այն պարագային ուր Խանեայ բերդին վրայ պարզուած դրօշակը վար չառնուի՝ պետութեանց մարտանաւերը ճնշիչ միջոցներու պիտի դիմեն Հելլենական դրօշակը վար առնել տալու համար։ Անգլիական կառավարութեան կողմէ ղրկուած յածանաւը Մոլթայէն մեկնեցաւ Կրետէի համար անցեալ Ուրբաթ 13ին։ Կը ծանուցուի որ մեծ պետութեանց կողմէ եղած զեկուցման վրայ, դրօշակին վար առնելուն մասին, ամենայն գործադիր կառավարութիւնը իր հրաժարականը տուաւ։

Երեկ մայրաքաղաքս հասած հեռագիր մը համեմատ՝ Խանեայի մէջ մեծ պետութեանց հիւպատոսները նորէն ժողով մը գումարած են, և, հակառակ գործադիր կառավարութեան հրաժարականին, նոր և աւելի զեկուցագիր մը ուղղած են կրետական ազգային ժողովին։ Յայտարարած են որ եթէ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ դրօշակը վար չառնուի՝ Կրետացիները թէ քաղաքապէս և թէ նիւթապէս պիտի տուժեն։

ՆՈՐ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ՄԸ

Թանինի նայելով, այն նիւթին մէջ որ նախընթաց օր տեղի ունեցաւ Թարապիայի մէջ, պաշտպան պետութեանց ներկայացուցիչները, իրենց կառավարութեանց առաջադրած հրահանգներու համաձայն, նոր ծանուցագիր մը խմբագրած և յանձնած են ի Սեմիր Փաշա Րիֆաթ փաշայի։

ԴՐՕՇԱԿԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Տեմփս կ'ըսէ թէ վերջնապէս վճռուած ալ թէ Կրետէի մէջ դրօշակները ... կացութիւնը խիզ է։ Օսմանեան դրօշակը, չորս պաշտպան պետութեանց դրօշակներով շրջապատուած, կը ծփայ Սուտայի ծովախորշին մէջ կղզեակի մը վրայ, պահակախմբերու պաշտպանութեամբ տակ կը գտնուի։ 1909 Յուլիս 27էն առաջ, Խանեայի մէջ Կրետական դրօշակը պարզուած էր բերդին վրայ, չորս պետութեանց դրօշակներուն քով. 27ին, միջազգային զօրաբաժինները իրենց դրօշակները վար առին, մեկնելէ առաջ. Կրետացիները այն ատեն իրենց դրօշակն ալ վար առին և անոր տեղ Հելլենական դրօշակը քաշեցին։ 1908 Հոկտեմբեր 8էն ի վեր, Հելլենական դրօշակը պարզուած է ամբողջ կղզին մէջ հանրային շէնքերուն վրայ։

Օսմանեան կառավարութեան բողոքը մասնաւորապէս Խանեայի բերդին վրայ պարզուած Հելլէն դրօշակին դէմ է։ Այդ դրօշակն է, զոր հիմա պաշտպան պետութիւնները կը պահանջեն Կրետէէն, որպէս զի վար առնէ։ Ցեալ պիտի քննեն միւս դրօշակներուն խնդիրը, երբոր Կրետէի քաղաքական ռէժիմին գան։ Բայց, հիմակուհիմա, իրենց բոլոր ճիգերը կը միտին Խանեայի դրօշակին դէմ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ՄԸ

Աբեճի գործակալութեան կողմէ հրատարակուած ֆրանսական կառավարութեան ծանուցագիրը լաւ ազդեցութիւն առաջ բերած է։ Զբայց կը յիշէ թէ Ցանատանն որոշած է Հանիա զրկել երկու պատուիրակներ Կրետացիները համոզելու համար որ գոհացում տան պաշտպան պետութեանց պահանջումներուն, հելլենական դրօշակի խնդրին մէջ։

ՆՈՐՏԱՑՈՒՑ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հանեայէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ հաղորդակցութեան կրետացիներ գլուած են այն բերդը, ուր կը ծփայ Հելլենական դրօշակը և որոշած են ընդդիմանալ դրօշակին վար առնուելուն դէմ։ Կղզին ժամանակաւոր կառավարութիւնը հրաժարականը տուած ըլլալով՝ ոչ մէկ լուրջ իշխանութիւն գոյութիւն ունի Ազգային Ժողովէն զատ, որ դրօշակին վար առնուելուն որոշում տուած է։

⁂ Բարիզէն ջալուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Կրետացիներուն ընդդիմութիւնը պետութեանց կամքին՝ որ քան զոր կորովի կերպով գրաւել կը զանազան։

Հանեայէն կը ծանուցուի թէ՝ ապստամբները գրաւած են այդ քաղաքին բերդը և Հելլէնական դրօշակը կը պաշտպանեն։

Պաշտպան պետութիւնները կ'ըսպառնան Կրետէի մէջ ծովային պահակախումբեր ժամանումի, զորք ցամաք հանելու համար և բռնի ուժով դրօշակը վար առնելու համար։

⁂ Բոլթէքի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ, ազգային ժողովին անդամներուն հասած պահանջը, որ ի նպաստ հրաւիրուած էր Կրետական սահմանադրութեան կառավարութեան կողմէն, ղկուած փղշտացիներու խումբ մը ներս մտան քաղաքին և գրաւեց բերդը, Հելլենական դրօշակը պաշտպանելու համար։

⁂ Բերլինի Բարկզեան կ'իմանայ թէ, հաւանօրէն, եկեղեցական, միջազգային նաւատորմիղը պիտի ամբողջէ հանդամանքով Կրետական ջուրերուն մէջ և այն ատեն առաւելագոյն 1000 հոգի պատրաստ պիտի ըլլայ ցամաք ելլելու համար։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ ԿՐԵՏԷ Կ'ԵՐԹԱՅ

Թրիպունա, ինչպէս և Ճիօռնալէ տ'Իթալիա Նափոլիէն լուր կուտան թէ՝ Կարիպալտի և Րէճինա Էլէնա պատերազմական նաւերը կէս գիշերուն (օգոստ. 14) անակնկալօրէն մեկնած են նոյն նաւահանգիստէն միանալու համար Պօլան զրահաւորին, որ արդէն Պիրէոս հասած է և որուն ալ երթալը մինչեւ հիմա յայտնի չէ։ Այս լուրը հաղորդող հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ՝ Վիքթորիօ-Էմմանուէլ Նափոլիէն պիտի մեկնի։

Թրիպունա խօսելով նաւատորմիղին մեկնումին վրայ, կը կարծէ թէ նաւերն ցոյց մը ընելու պիտի ունենան, բայց վերապահութեամբ կը հաղորդէ այս վերջին լուրը։

⁂ Հռոմէն ջալուած հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ՝ անգլ. և ֆրանս. նաւատորմիղները հրահանգ ստացած են անմիջապէս Կրետէ երթալ։ Նոյնպէս միւս պետութեանց նաւատորմիղներն ալ ճամբայ պիտի ելլեն։

ՄԱՀՄՈՒՏ ՇԷՎՔԷԹ ՓԱՇԱՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս օրեր տեսակցութիւն մը ունենալով Նայէ Ֆրայէ Բրեսէի թղթակիցին հետ, կարեւոր յայտարարութիւններ բրաւ օրուան հրատապ խնդրոյն, Կրետէի հարցին վրայ։ Փաշան յայտարարեց է թէ կրետական խնդրոյն պատճառաւ պատերազմ չեն ուզեր, և յոյս ունին որ Կրետէի ընդարձակ ինքնավարութիւն մը տալով և սեփական ..., պատերազմի վտանգին առաջքը պիտի առնուի։ Բայց Թուրքիա պատրաստ է զէն ի ձեռին պաշտպանել իր իրաւունքը։ Սակայն Թուրքիա չի գոհանար պարզապէս չոր խոստումներով։ Այնքան բացայայտ ապացոյցներ կան թէ Յունաստան կ'ուզէ իրեն միացնել կղզին որ Թուրքիա պարտաւոր է բացորոշ և բացարձակ ապահովութիւններ պահանջել։ Եթէ Յունաստան ... Կրետէի ... թէ՞ արդէն յայտարարէ բացարձակապէս։ Եթէ պայմանը հաւասարիք մը չառ, Աթէնքի Օսմ. դեսպանն ալ պիտի կանչուի։ Մահմուտ Շէվքէթ փաշա ըսեր է թէ պատերազմի պարագային, ինչ պիտի ըլլայ կալուածական աղաղակը։ Փաշան ըսեր է նաև թէ եթէ Մակեդոնիոյ ... կրնար այն կղզերուն կացութեան վրայ։ Իրաւ է որ մեծ յուզում կը տիրէ, բայց անկարգութիւններ պատահած չեն։ Բացարձակապէս սխալ է որ կառավարութեան դէմ ընդդիմութիւն ցոյց տրուեր է։ Անհիմն են Նիզայի պէյի վրայ շրջած զրոյցները։

Նիզայի պէյ Մոնաստիրի հրամանատարն է և չպատեր քաղաքականութեամբ։ Յոյներուն գալով, փաշան ըսեր է թէ յուսալի չէ որ պատերազմի ատեն անոնք ապստամբութիւն յարուցանեն իսկ, Թուրքերը, Պուլկարները, Արնաւուտները, որ իրենցմէ աւելի բազմաթիւ են, կրնան զայն խեղդել։ Բայց փորձը ցոյց տուած է թէ Յոյները առջ չեն ելլեր։ Թուրքերէն ելլէն պատերազմին աւելի երբ Հելլենք մինչեւ Պէշ Բունար ելան, Յոյնք հանդարտ մնացին։ Զինուորական փորձութիւնը ներքնապէս ու արտաքնապէս ամէն պատրաստութիւն տեսած է պատերազմի համար։

ԱՆԳԼԻԱ

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Համաժողովը, որ անցած ամիս գումարուեցաւ Լոնտոնի մէջ, Բրիտանական կայսրութեան ծովային ու ցամաքային պաշտպանութեան վրայ վիճաբանելու համար, իր խորհրդակցութիւնները աւարտելու մօտ է։ Այս համաժողովին կարեւորութիւնը կը չափուի այն տիտղոսներէն զոր անոր մասնակցող պատուիրակներ կը կրեն, ինչպէս Սըր Ժոզէֆ Ուորտ, Նոր-Զէլանտայի նախագահ, Մ. Պրոտէօ և Պոնտոն, Քանատայի նախարարներ։ Փոխանակ ըլլալու, ինչպէս էր Բրիտանական մամուլի համաժողովը, ասանկ ճշգրիտ գործնական նպատակ մը ունեցող հաւաքոյթ մը, 1903ի և 1907ի համաժողովներու կողմէն սկսուած աշխատութիւնները վերջացնելու և որոշած է ալ ճշգրիտ արդիւնքի մը յանգեցնել կայսրութեան ուժերուն վերակազմութիւնը։

Թէև վճռարանութիւնները գաղտնի պահուած են մինչեւ հիմա, կարելի է այժմէն ըսել որ համաժողովներուն ժամավաճառ եղած չէ։ Փոխանակ զբաղելու ընդհանուր նիւթերով, ուր արհեստագիտական հարցերը ... պէս չէին կրնար քննուիլ, ... յանձնաժողովներ ... Բրիտանական կայսրութեան պաշտպանութեան գլխաւոր խնդիրները ուսումնասիրել դատ դատ։ Այսպէս, Սըր Ուիլիըմ Նիքոլսըն նախագահութեան տակ կազմուած յանձնախումբ մը ի նպաստ գումարուեցաւ Պատերազմական պաշտօնատան մէջ, ցամաքային պաշտպանութեան արհեստագիտական մանրամասնութիւնները ուսումնասիրելու համար։ Նաւային հարցերուն համար, իւրաքանչիւր գաղութի պատուիրակները զատ զատ նիստեր գումարած են ծովային նախարար Մ. Մաքքէննայի հետ, ծովային նախարարութեան պաշտօնատան մէջ։ Հիմա, Մ. Մաքքէննայի ուրիշ բան չի մնար ընել, բայց եթէ խորհրդակցիլ նաև Թէօնիզօփի նախարար Սըր Է. Մօրիսի հետ։ Այս գաղութին խորհրդակցութեանց արդիւնքները պիտի հաղորդուին համաժողովին իր յառաջիկայ և վերջին ժողովին մէջ։

Զուտ զինուորական հարցերուն վրայ կատարեալ համաձայնութիւն մը գոյացած է։ Մր. Հօլտէն յաջողած է ընդունիլ տալ գաղթային պատուիրակներուն իր հայեցակէտերուն մեծ մասը։ Ինչ որ կը յուշէ թէ համաժողովին կողմէ առաջարկուած գլխաւոր միջոցն եղաւ, այն կայսերական ... զօրութեան ստեղծումը կամ աւելի ճիշդ կատարելագործութիւնը, զոր Մ. Հօլտէն կը ջատագովէ երկար ժամանակէ ի վեր։ Սակայն գործը քիչ մը դժուար եղած է ծովային խնդրին գալով։ Ամէն բանէ առաջ երկու խնդիրներ կը դրուեցան համաժողովին. 1. իւրաքանչիւր գաղութ պէտք է որ իր յատուկ անկախ նաւատորմիղը ունենայ, մինչ իր նաւատորմիղը ... ապահովէ. 2. իւրաքանչիւր գաղութ պէտք է որ աւելի ճիշդ օժանդակէ դրամական նպաստներով կայս. ծով. ուժի մը պահպանման, որ կոչուած է հաւասարապէս պաշտպանել գաղութները ու մայր հայրենիքը։

Գանատայի մէջ հրատարակուող Գանատա Փրոնս. թերթին ուղղութիւնն կը յայտնէ որ պաշտպանուած են Գանատայի իրաւունքին իր յատուկ ծովային ուժը հանելու համար։ «Եթէ այսպէս է, կ'ըսէ, գոհ ենք որ մեր Լոնտոնի նախարարները Գանատայիններուն գլուխը ճշգրտօրէն կ'արտայայտեն։ Եւ միւս գաղութներուն անկախականութիւնը կամ զգուանքը աւելի մեծ գին պիտի տար անոնց ... ընթացքին, Գանատայի ժողովուրդին ընթացքին համաձայն։

Միւս կողմէ, կը ծանուցուի թէ Աւստրալիա դիտում ունի աւստրալեան հողին վրայ ստեղծել ծովային վարժարան մը, Օսաբօրնի վարժարանին օրինակին վրայ։ Այս և ուրիշ նման կարևոր լուրերէ կարելի է հասկնալ որ, պատուիրակները, հաւանականաբար, խառն լուծման մը պիտի որոշուին, այսինքն թէ՝ ընդունելով համերաշխ կայսրութեան այլազան ծովային ուժերուն ընդհանուր տեսչութեան մը տակ միացնելու անհրաժեշտութիւնը, պիտի ծանրանան այն իրաւունքին վրայ զոր իւրաքանչիւր գաղութ ունի իրենց համար իսկ հակակշռել նիւթական իր յատուկ ծախքերը, և թէ պիտի առաջարկեն Բրիտանական նաւատորմիղէն անկախ գաղթային նաւատորմիղներու ստեղծումը։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն հեռագրուած էր թէ նոր Շահը իր մօրմէն բաժնուելուն համար շատ տխրելով փախուստի կամ անձնասպանութեան ձեռնարկներ կ'ընէ և կ'ուզէ նոյն իսկ գահէն հրաժարիլ։ Այս մասին Ֆօսիշէ Զայթունկ կը գրէ. «Ինչ ինչ Պարսիկ շրջանակներու մէջ ... նոր փոփոխութեան մը հաւանականութիւնը կը խօսուի, թէեւ յայտնի չէ թէ ո՞վ է նոր ընտրելին։ Դրամի չգոյութիւնը ամէն տեսակ ձեռնարկներ ամուլ կը թողու։ Ազգային վաչտերու մէջ անկարգութիւններ տեղի կ'ունենան, և նեղութիւնները կ'աւելնան։ Հայոց խնդիրն ալ (?) առաջ եկած է և ամէն կուսակցութիւն կը ջանայ ինք տիրանալ իշխանութեան։ Այս կացութիւնը կրնայ մէկէնմէկ վերջ տալ ... մը առաջ բերել. Նոյն իսկ կը վախցուի Բրիտանականներու դէմ ընդհանուր շարժում մը» — Կ'ըսուի նաև թէ Թէհրանի ոստիկանութեան հայազգի նախարար Եփրեմ Խան մտադիր է հրաժարիլ իր պաշտօնէն և պիտի մեկնի Պարսկաստանէն։ Սիրահօսար կ'աշխատի համոզել զինք որ պաշտօնը չթողու։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնքի Ակրօփոլիս թերթը իր Յուլիս 28ի համարին մէջ կը գրէ. «Թուրքերուն Թեսալիա արշաւելու հաւանականութեան առջեւ Թեսալիայի Յոյները անհանգստացած, իրենց ցանքերը հերկի վրայ թողած և Յունաստանի ներքին կողմերը փախած են։ Թէեւ կառավարութիւնը զինուոր պահած է թէ պատերազմի վտանգը բոլորովին անցած է, բայց Թեսալիացիները չեն ուզեր իրենց գործերուն գլուխը վերադառնալ։ Կը վախցուի որ թէ այս պարագային և թէ կրետական խնդրին առթիւ առաջ եկած գործերու դադարին հետեւանքով, Յունաստանի մէջ տնտեսական ծանր տագնապ մը առաջ գայ»։

ՕՍՄ. ՄԵՏՐՈՒՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

135րդ ՆԻՍՏ

ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

ԵՄԷՆԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ԽՆԴԻՐ

Ժամը 3ին բացուեցաւ ժողովը նախագահութեամբ Ահմէտ Րիզա պէյի։

Նախ սկսաւ քննուիլ փաստաբաններու վերաբերեալ ժամանակաւոր կանոնագիրը։ Դատական նախարարութիւնը այս կանոնագիրը պատրաստած էր ... օրով. ... ձրկուած կարգ մը փաստաբաններ կարենան գործել։ Նախարարութիւնը կը յայտարարէր թէ առաջիկայ տարի պիտի ներկայացնէ փաստաբաններու նոր օրէնք մը, որուն մինչեւ վաւերացումը այս կանոնագիրը պիտի կիրարկուի այժմու օրէնքին որ կը կոչուի Պոլսոյ փաստաբաններու օրէնք։ Դատական Յանձնաժողովին կողմէ Եսասիս Բէյսալ պէյ բժիշկ եղելով բողոքութիւններ առաւ եկած կանոնագրին վրայ։ Ի մէջ այլոց ըսաւ թէ փաստաբանութիւնը քաղաքային իրաւունք մըն է շատ երկիրներու մէջ. Եւրոպական պետութեանց մէջ օտարահպատակ մը փաստաբանութիւն չկրնար ընել. սակայն Թուրքիոյ մէջ ալ գործադրելու մասին խնդրի է թէ արգելք մը չկայ, և սակայն ծանր կուգայ այժմ հոս գործող օտար փաստաբաններուն արգելք դնել, ուստի միջին ճամբայ մը գտնուած է կանոնագրին մէջ։

Թրապիզոնի Նայէ խօսելով քաղաքէն որ կանոնագիրը օրէնք մը ըլլալով պէտք է ամբողջ գաւառներու համար գործադրելի ըլլայ. պարզեց թէ Եւրոպայի մէջ բարձրագոյն կրթութիւնը առած է ամէն ալլի առջև, մինչ հոս Օսմ. հպատակները միայն Օսմ. բարձրագոյն վարժարանները կրնան մտնել. տար համար օտարահպատակներ Եւրոպա գացած են ուսում առնելու համար։

Խոսր երկար վիճաբանութեան մը անցնելէ ետք օրինագծին պարագաներուն մասին և վերջապէս որոշուեցաւ յօդուածներու քննութեան անցնիլ։

Յօդուած 1.— Հետագայ յօդուածներու տրամադրութիւնները բացառութիւն համարելով և խառն դատարաններու համար ալ գործադրելի ըլլալու պայմանաւ, Պոլսոյ մէջ փաստաբանութիւն ընելու կը պատկանի Օսմ. իրաւաբանական վարժարանէն ընթացաւարտ և դատական նախարարութենէն արտօնեալ Օսմ. հպատակներուն։ Մասնաւոր դրութեան համաձայն, քննութեամբ կարելի է արտօնագիր առնել Դատական նախարարութենէն։

Հօճա Վէհպի էֆ. առաջարկեց որ Մէտրէսէներու ընթացաւարտները ալ Իրաւաբանական վարժարանի ուսանողներուն առաւելութիւնները ունենան՝ երբ փաստաբանութիւն ընել ուզեն։ Իսմայիլ Հագգը պէյ (Կիւմիւլճինէ) երկարօրէն հակառակեցաւ, ըսելով թէ մէտրէսէները իրենց նպատակին թող ծառայեն. երկրին օրինական կեանքը ... և մէտրէսէները իրաւաբանական վարժարան չեն կրնար։ Հաֆըզ Իպրահիմ ըսաւ թէ խալամէթեան մէջ կրօնական դատավարութիւն կայ, հօճաները ամէն բանով կրնան զբաղիլ և անոնք միայն մնալ թողնելու կը չունենան. Հետեւաբար կրնան մէտրէսէէն վկայական առնելէ ետք փաստաբանութիւն ալ ընել։ Հօճա Մուսթաֆա Սապրի ըսաւ թէ մէտրէսէներու նոր ծրագիրը երբ գործադրուի, իրենց այդ պահանջը ընդունելի ըլլայ, բայց արդի ծրագրին համաձայն անիկա ընել սխալ պիտի ըլլայ։ Քուէի դրուելով մերժուեցաւ մէտրէսէներու ընթացաւարտներուն համար եղած առաջարկը։

Հետեւեալ յօդուածները կարճ վիճաբանութենէ մը ետք ընդունուեցան։

Յօդ. 2.— Այն օսմանցիները որոնք օտար իրաւաբանական վարժարաններէ շրջանաւարտ ըլլալով օսմ. դատարաններու մէջ առնուազն 3 տարի ուղղամտութեամբ և անհատականօրէն փոխանորդութիւն ըրած են, վկայագիր կ'ընդունին, երբ վկայականաւոր 10 փաստաբան և դատարանի 3 նախագահ գրաւոր կերպով վկայեն անոր մասին. նաեւ երբ տարուան մը միջոցին Պոլսոյ փաստաբանական միութեան առջեւ տրուած քննութեամբ հաստատուի թէ թուրքերէն խօսելու և դատական թուղթեր կազմելու կարող են. իսկ անոնք որ երեք տարի չեն գործած, անոնց մասին 301 թուականով կանոնագիրը գործադրելի է։

Յօդ. 3.— Իրաւագիտական կամ հասարակական վարժարաններէն ընթացաւարտ չըլլալով 5 տարիէ ի վեր ուղղամտութեամբ և անհատականօրէն փաստաբանութիւն ըրած անձերը գործնական ձեւով մը քննութիւն պիտի տան Իրաւագիտական վարժարանի ուսուցիչներուն և փաստաբանական միութեան երկու անդամներու ներկայութեան։ Այս քննութիւնը պիտի տան տարուան մը միջոցին և մինչեւ այն ատեն պիտի կրնան գործել դատարաններու առջեւ։ Իսկ երբ տարին մը չի կրնան վկայական ցոյց տալ, պիտի արգիլուին։

Յօդ. 4.— Օտար իրաւաբանական վարժարաններէ վկայեալ ըլլալով յարգ խառն դատարաններու առջեւ գործող Օսմանցի և օտար փաստաբանները բաւ առաջնոյն պիտի շարունակեն գործել, միայն թէ Բ. յօդուածին տրամադրութիւնները գործադրելի են։ Դատական նախարարութենէն վկայական ունեցող օտար փաստաբանները պիտի շարունակեն այդ վկայականէն, պայմանաւ որ մինչեւ ամիս մը այդ վկայագիրը ցոյց տան իրենց պատկանած դատարաններուն։

Յօդ. 5.— Ասկից ետք Պոլսոյ մէջ փաստաբանութեան ասպարէզը մտնողներէն արձանագրութեան ծախք պիտի առնուի 5 ոսկի, որ պիտի յատկացուի փաստաբանական միութեան սնտուկին։

Յօդ. 6.— Այս տրամադրութիւնները կը գործադրուին նաեւ գաւառներու այն կեդրոններու ուր 10 վկայեալ փաստաբան կայ։

Օրէնքին քուէարկութենէ ետք դատական նախարարը ժողովին առաջարկեց որ փաստաբանական վկայական տալու ամէն անհատ երդում ընէ թէ Սահմանադրութեան, Սուլթանին, Օսմ. Օրէնքներուն և Շէրիաթին հաւատարիմ պիտի ըլլայ, ուղղամտութենէ չպիտի շեղի, անարդար դատեր չպիտի պաշտպանէ եւայլն։ Կարդաց նաեւ նոյն երդումին մէկ երկար բանաձեւը։ Ժողովը ծափերով ընդունեց նախարարին առաջարկը, թէեւ ոմանք խափիւ յօրինեցին թէ առալ փաստաբանութիւնը պէտք կ'ըլլայ ջնջել։ Անոնց պատասխանուեցաւ թէ Եւրոպայի մէջ ալ կայ այդ սովորութիւնը։

Նաքը Եմէնի խնդրին անցան։

Ներքին Գործոց նախարար Թալէաթ պէյ.— Եմէնի երեք մեծ մասերու կը բաժնուի։ Ասիր, Սանաա, Թահամէ։ Իմամ Եահեա Սանաայի շրջանակին մէջ կը գտնուի։ Միւս երկու գաւառներուն

ըմակիչները միւս գաւառին ցեղերուն հետ կռուական տրամադրութիւններ ունին։ Յանձնաժողովին կազմած ծրագիրը ամբողջութեան ձեւին մէջ փոփոխութիւն մը կը մտնէ։ Ասով սակայն Եմէնի խնդիրը չը լուծուիր, այլ թէ ոչ այդ գոհացուցիչ կ'արժէր։ Ասոր ապացոյցը սա է որ Թահայի մէջ նոր ապստամբութիւն մը ելած և 116 զինուոր սպաննած են առջի օր։ Այս պատճառաւ առջի օրուան Նախարարաց Խորհուրդին մէջ ապահովելու միջոցներ ձեռք առնել. 30,000 ոսկի յատկացուցինք որ զինուոր պիտի հանեն։ Այս ծրագիրը կորդուած տեսաց թէ Ներքին գործոց նախարարութեան կ'իյնայ գործը։ Հիմա իմ առաջարկս սա է որ, քանի որ այդ ծրագիրով Եմէնի կնճիռը չլուծուիր, յետաձգուի։ Մենք Եմէնի խաղաղացման համար պիտի աշխատինք և երեք ամիս հաջ երբ ժողովը վերադառնայ, մեր աշխատութեան հետեւանքներուն և կացութեան մասին տեղեկագիր մը կը բերենք։ (բուռն ծափեր)։

Ժողովը հաւանեցաւ։ Ոմանք հարցուցին թէ՝ այս ծրագիրը ի՞նչ պիտի ըլլայ։ Պատասխանուեցաւ թէ ո՛չ ընդունուած է և ոչ ալ մերժուած, այլ առ ոչինչ գրուած։

Այսպէս խաղաղօրէն վերջացաւ Եմէնի հարցը որ այնքան փոթորիկ պիտի յարուցանէր Ժողովին մէջ։

Ժողովը նաքը կարգ մը թուղթերու ընթերցումով գոցուեցաւ։

Ներքին Լուրեր

ԹԱԼԷԱԹ ՊԷՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Նոր Ներքին գործոց նախարար Թալէաթ պէյ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է եւրոպական պաշտօնակցի մը.—

«Ամէն բանէ առաջ, պարտիմ ապահովել կայսրութեան ներքին անդորրութիւնը, առանց որուն տնտեսական և քաղաքական յառաջդիմութիւնները անկարելի են։ Ուստի կուսակալներուն շրջաբերական մը ղրկեցի, որով զանոնք պատասխանատու կը բռնեմ վիլայէթներուն մէջ ապահովութեան մասին։ Այսուհետեւ չպիտի շատնանք պաշտօնանկ ընելով, այլ պաշտօնեաները առջեւ պիտի քաշենք ա՛ն կուսակալները որոնք իրենց պարտականութեանց մէջ պիտի թերանան։ Միւս կողմէ, ժամ առաջ Նախարարաց Խորհուրդին պիտի առաջարկեմ նահանգային իշխանութեանց իրաւասութիւնները ընդարձակել, վալիներէն մէկ քանիին տեղ նոր գաղափարներով տոգորուած պաշտօնեաներ պիտի դնեմ։ Վերջապէս, հաստատապէս որոշած ենք գործադրել բոլոր այն միջոցները որոնք անհրաժեշտ են վերջնականապէս անհետացնելու համար աւազակութիւնը, որ կը տիրէ Անատօլուի քանի մը նահանգներուն մէջ, և Մակեդոնիոյ մէջ գործող հրոսախումբերը ջնջելու համար։

«Գալով Պոլսոյ, զաւդ ծովափի, մայրաքաղաքին կառավարիչը ըլլալու համար ընտրեալ մէկը, բայց իր հաւանութեամբ կ'սպասեմ այդ պաշտօնին կոչելու համար զանիկա։

«Որոշեցի Պոլսոյ մէջ ամրեցնել հանրային ապահովութեան ձիւղ մը, որ մինչեւ հիմա գոյութիւն չունէր։ Կոլիս պէյ անօրէն պիտի անուանուի։ Վերջապէս, հիմա զբաղելու վրայ եմ մայրաքաղաքին ոստիկանութեան վերակազմութեամբը, ոստիկանական կեդրոնական նոր գոմիսէրութիւններ պիտի կազմուին. անոնց անօրէնութիւնը պիտի յանձնուի զատաւորներու, դատախազներու և իրաւաբաններու, որոնք արդէն փայլուն ծառայութիւններ ունեցած են Մակեդոնիոյ մէջ։»

ՎԱՆԻ կուսակալի փոխանորդ Պէքիր Սամի պէյ, վերջնականապէս անոր տեղ կուսակալ կարգուեցաւ։

ԱՌՋԻ ՕՐՈՒԱՆ Նախարարաց Խորհուրդին մէջ նկատի առնուեցաւ Անատօլուի նահանգները բարեկարգութեան և ապահովութեան համար ղրկուելիք հայ և թուրք անդամներէ բաղկացեալ խառն յանձնաժողովի խնդիրը և անոր անդամներու մասին խորհրդակցութիւններ կատարուեցան։ Կը յուսացուի որ այսչափ ձգձգումներէ վերջ, գոնէ յառաջիկայ նիստին վերջնական կարգադրութիւն մը ըլլայ։

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նախարարութեան զեկուցագրին վրայ, կիրակի Նախարարաց Խորհուրդին մէջ Ատանայի աղէտեալներուն նպաստ բաշխելու և աւերակներու վերաշինութեան համար կազմուած կառավարական յանձնաժողովին նախագահութիւնը Ատանայի կուսակալի փոխանորդ Ճէմալ պէյի յանձնել որոշուեցաւ։

ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ՀԻՒԱՆԴ.— Սելանիկէն Նայէ Ֆրայէ Բրէսէի կը գրեն թէ Ալաթինի Համիտ մէկ քանի օրէ ի վեր հիւանդ է և ջերմութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ։ Դարմանումի համար ընտրուած զինուորական բժիշկ Աթըֆ պէյ յայտարարած է թէ անկարեւոր կոկորդի հիւանդութիւն մըն է։

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ շրջաբերական հեռագրով մը բոլոր կուսակալներուն կը ծանուցանէ որ ասկէ վերջ ներքին գործոց նախարարութեան վերաբերութիւն չունեցող խնդիրներու համար նախարարութեան հարցում չընեն և իրենց իրաւասութեան սահմանով ու հարցումի կարօտ չեղող խնդիրները իրենք անմիջապէս գործադրեն և ի հարկին շրջակայ կուսակալներուն հետ ուղղակի բանակցին, որպէս զի երկար բարակ հարց-պատասխաններով ժողովուրդին գործերը յետաձգումի չենթարկուին։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ Ա. ԹԻԿՆԱՊԱՀ Բէմալի պէյի խնդրինք ծառայութենէ զերծ կոչուելու համար ըրած դիմումը Սուլթանին կողմէ ընդունուելով՝ Ա. թիկնապահ կարգուած է նախորդ Ռազմականին Նախարար Ալի փաշա։ Իսկ Բէմալի պէյ Բեղերպօյլի Օսմանեան դեսպանատան զինուորական կցորդ կարգուած է։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Կը հեռագրուի թէ շնորհիւ կատարուած խիստ հետապնդումներու, վերջերս այս ու այն կողմ երեւցած աւազակութիւններուն առաջքն առնուած է, առանց գէշութեան մը տեղի տալու, որով անդորրութիւնը ընաւ խանգարուած չէ։ Այս առթիւ Սելանիկի և Սէրէզի կողմերը գտնուող Իսլամ և քրիստոնեայ ժողովուրդը տեղական կառավարութեան գիտելով շնորհակալութիւն յայտնած է։

ՊՈՒԼԿԱՐ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ.— Օսմ. կառավարութեան և Պուլկարիոյ միջեւ գոյացած բարեկամական յարաբերութեան հետեւանքով Բ. Դուռը արտօնած է որ Պուլկար շոգենաւերն ալ օտար նաւերու պէս, ազատօրէն անցնին Նեղուցներէն և Ոսկեղջիւրէն։ Պուլկար դեսպանը անցնելիք ամէն մէկ նաւուն համար նաւահանգստի վարչութենէն զրուցարպէս հրաման պիտի ուզէ, և հրամանին համար 25 զրուշ վարձք պիտի առնուի։

ՃԱՆԷԹԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Աֆրիկեան Տրիպոլիսի կուսակալը Օգոստոս 1 թուականով կը հեռագրէ. «Միզանի հրամանատարը հիմա իմացուց թէ Ճանէթ մանող ֆրանսական զօրաբաժինը ութ օր վերջ Յուլիս 12էն իբրիմը Խարւանէն անմիջապէս յետս դէպի իր նախկին սահմանը ետ քաշուած է»։

ՀԱՄԻՏԻ ԴՐԱՄՆԵՐԸ.— Անգլիոյ վեհապետը ինչպէս շատ մը դրամատուներու՝ Դրէզտի Լիոնէյի քով ալ դրամ ունենալով, այդ դրամն ետ դարձնելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին։ Այդ բանակցութիւնները աւարտելու վրայ են և յուսալի է որ այդ դրամն ալ դարձուի մօտ օրէն։

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Արքայազուն Սէլահէտտին էֆ. ազատութեան հետս Նիսայի պէյի, իր թանկագին ընծառակ, նուիրած է իր հօր Սուլթան Մուրատ Ե.ի ժամացոյցը զոր կենդանութեան ատեն միշտ վրան կը կրէր։ Նիսայի պէյ ալ շատ գոհ մնալով այս նուէրէն, փոխադարձաբար արքայազուն էֆ.ին նուիրած է այն եղնիկը զոր միշտ հետը կը պտտցնէր ազատութեան կալուածն ատեն։ Երկու նուէրներուն ալ քաղաքական արժէքը խիստ բարձր է։ Սուլթան Մուրատի ժամացոյցը քառորդ դարէ աւելի պատմական գերութեան մը բանալիքը համարած է, իսկ Նիսայի պէյի եղնիկը ազատութեան պատկերացումը եղած է։

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐ.— Որոշուած ըլլալով որ Բաղաքապետութեան յատուկ արհեստաւորներու տուրքը ասկէ վերջ Տուրքի Տնօրէնութեան կողմէ գանձուի, գրուեցաւ Բաղաքապետութեան որ եկեղեցական աստիճաններէն սկսեալ գանձուած տուրքերը վերադարձնէ Տուրքի Տնօրէնութեան և յետնեալ տուրքերուն ալ քանակը իմացնէ։ Իսկ տասը փոխարէն օքթրուայի տուրքը ինչպէս նաեւ կղզեածներու վրայ դրուած սանգիմ ախփօնեյի տուրքն ալ Բաղաքապետութեան կողմէ պիտի գանձուին։

ՕՏԱՐ վեհապետներու կողմէ Ապտիւլ Համիտի տրուած պատուանշանները, որ Եըլտըզէն առնուած էին Բ. Դուռը, նախկին յանձնուեցան Կոյսին, որ հրամայեց զանոնք պահել Թօփ-Գափուի Կայս. Գանձարանին մէջ։

ՄԻԹԻՆԿ.— Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ Սելանիկի մէջ պուլկարները մեծ միթինկ մը գումարեցին բաղդատելով Մակեդոնիոյ եկեղեցիներու և վարժարաններու խնդրին մէջ կառավարութեան յարգանքներուն համար, և այս մասին կառավարութեան և խորհրդարանին ընծայքին դէմ իրենց դժգոհութիւնը յայտնեցին։

ՀԱՄԱՎԷՆՏ ցեղին մօրքիլը Պարսկաստան անցած Օսմ. զօրաց կողմէ նեղը ձգուելէ ետք Բ. Դրան խնդրանօք Պարսկ. պետութեան զօրք իր կառավարութեան որ միջամտէ այս խնդրին վարուի։

ՌՈՒՍԻԿԱՆՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ.— Որոշուած է որ առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի ոստիկանական գոմիսէրները կամ իրաւագիտական վարժարանի կամ բարձրագոյն վարժարաններու կամ նորակազմ ոստիկանական դպրոցի ընթացաւարտներէն ըլլան։ Այս դպրոցներէն չարտօնուած գոմիսէրներուն կարողութիւնները քննութեան պիտի առնուին և իւրաքանչիւրին իր կարողութեան աստիճանին մէջ պաշտօն պիտի տրուի։ Իսկ անոնք որոնց տարիքը որոշեալ սահմանէն վեր է, պիտի թողուին։ Առջի օր Պոլսոյ ոստիկանական անօրէն Ազմի պէյ բոլոր երկրորդ կարգի գոմիսէրները կանչելով՝ հաղորդեց այս որոշումները։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ իրեն յանձնուած բոլոր օրինագիծներուն քննութիւնը աւարտելով Մեջլիսական ժողովին ղրկած է։ Միայն տասնամեակ, և ժամանակ ու աւելորդական վարժարաններու օրինագիծներուն քննութիւնը աւարտած չըլլալով, Մեջլիսական ժողովի յառաջիկայ նստաշրջանին պիտի յանձնուին։

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՕՐԷՆՔԸ Ծերակոյտին կողմէ ալ ընդունուելով՝ առջի օր Բ. Դուռը ղրկուեցաւ։

ՖԷՆԷՐԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Նիքոլա Եանօ անունով ուսուցիչ մը որուն Հելլէն պահեստի զօրաց սպայ ըլլալը իր խուն խառնակարութեամբ հաստատելով, հրամայուեցաւ իրեն որ Յունաստան վերադառնայ։

ԼԱ ՀԷՅԻ Իրաւարար Ատեանին Օսմանեան պետութեան կողմէ անդամ կարգուեցաւ Պետական խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղին երկրորդ նախագահ Սաիտ պէյ, հանդերձեալ Մանեասի Զատէ Րէֆիք պէյին տեղ։

ՊԱՇՏՕՆԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒ մաքրագործումը՝ եկմտացոյցի օրէնքին համաձայն, երէկուընէ սկսաւ կատարուիլ, այդ մասին ընտրուած մարմիններու ձեռամբ, որոնց առջին նախագահները ծերակոյտէն և երկրորդ նախագահները՝ Մեջլիսական Ժողովէն առնուած են. իւրաքանչիւր պաշտօնատունէ ալ երկուական հոգի ցոյց տրուած է իբրև անդամ։

ԵՆԻՆ ԿԱԶԻԹԱՅԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ.— Գոհութեամբ կ'իմացնենք թէ Ենեի Kazeta օրաթերթը որ Պատերազմական Ատեանի որոշումով անպայման դադարումի դատապարտուած էր, այս անգամ նոյն ատեանին կողմէ հրատարակումը վերստին արտօնուած ըլլալով, երէկուընէ ի վեր վերսկսաւ հրատարակուիլ։

ՌԾԻՐ.— Երէկ, Ֆէրիքէօյի Հայ Ջրկիրներէն մէկը՝ Սողոս Ալեքսան, խեղդուած գտնուեցաւ Թալիմհանէի եզերքը։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն բացաւ։ Ժամանակէ մը ի վեր Հայ և Թուրք Ջրկիրներուն մէջ վէճ կար։ Հայ Ջրկիրները Սահմանադրութենէն վերջ ելած հաստատուած էին նոյն թաղը, իրենց նախկին իրաւունքը ձեռք անցնելու համար և այս բանը ատելութիւն յառաջ բերած էր։

ՈՂՈՂՈՒՄ ՆԷՎՐՈՔՈՓԻ ՄԷՋ.— Օգոստոս 1 թուականաւ Սելանիկէն հեռագրուած է թէ, Յուլիս 28ին Նէվրոքոփի մէջ սաստիկ տեղատարափի մը հետեւանօք, քաղաքին մէջէն անցնող գետը յորդելով, 14 տուն, 8 յարդանոց, 2 խանութ, փուռ մը և բաղնիք մը մասամբ, և 3 տուն, 10 խանութ և 9 կամուրջ ամբողջովին քանդուած միացած են։ 10,000 ոսկիի չափ կորուստ մը կայ։ Աղէտեալներուն անմիջական օգնութիւն հասցնելու համար հարկ եղածը զեկուցուած է։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Անցած չորսշաբթի գիշեր ժամը 9ին Պրուսայի մէջ սաստիկ շարժ մը տեղի ունենալով 4-5 երկվայրկեան տեւեր է առանց վնաս մը առաջ գալու։ Նոյն գիշերը Սմիւռնայի մէջ ալ ցնցումներ տեղի ունեցեր են։

ՀՐԴԵՀ.— Առջի օր ցորեկը ժամը 9ին, Շէյխ-Էմինի թաղը Եօրդանճի Աղաւուլլահի տունէն հրդեհ ծագելով, այդ տունը միայն այրած է։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ.— Սեբաստիայէն կը գրեն թէ, Յուլիս 28ի երեքշաբթի գիշերը, Գանկալ գաւառակէն կէս ժամ հեռաւորութեամբ Աչմէ ըսուած տեղը, սաստիկ տեղատարափ տեղալով մէկը տասը, և միւսը երկու տարեկան, երկու պզտիկ աղջիկներ, կին մը, 143 ոչխար և 140ի չափ ցորենի և գարիի դէզեր հեղեղէն քշուած են։

*** Նոյնպէս Յուլիս 29ին տեղատարափ մը հետեւանօք, Տոքէնաւէ ժամ մը հեռու գտնուող տեղ մը 23 տուն և պարտէզ մասամբ կամ ամբողջովին կործանած են։

ԱՐԴԱՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Դատական նախարարութեան պաշտօնեաներէն անոնք Յուլիս ամսուան մէջ առանց բանաւոր պատճառի որոշեալ ժամէն ուշանալով կամ ընաւ չգալով կարգ մը յապաղումներ և բացակայութիւններ ունեցած էին ինչ որ կը հասկցուէր ներկայութեան տոմարէն։ Այդ յապաղումներու և բացակայութիւններու փոխարէն օրավարձքի հաշուով թերացող պաշտօնեաներու ամսաթոշակներէն 1448 զրշ. և թերացող քարտուղարներու թոշակներէն ալ 2030 զրշ. զեղչուելով վար դրուեցաւ։

«ԼԱ ԹԻՒՐՔԻ»Ի ՄԷՋ ՆԸ ԿԱՐԴԱՆՔ.— 25,000 Ֆրանքի պարգեւ մը. — Ժամագործական ճարտարարուեստին զարգացումը քաջալերելու համար Նէօշաթէլի (Զուիցերիա) Սահեղափոխական Դիտարանին մէջ Պետութենէն տարեկան մրցում մը հաստատուած է, որուն կ'մրցակցին ժամացոյցի ամէնէն նշանաւոր գործարարները։ Նկատելով որ Զուիցերիա ճարտարարուեստին կարեւորագոյն կեդրոնն է և Նէօշաթէլի Դիտարանն ամէնէն մեծ հեղինակութիւնը, դիւրին է ըմբռնել թէ մրցումներու արդիւնքին ի՛նչ մեծ նշանակութիւն ունի, և մրցումներուն մասնակցող գործարաններ ի՛նչ ճիգեր կ'ընեն բարձրագոյն թիւին հասնելու։ Արտօնուած ենք յայտարարելու որ 25,000 ֆրանքի պարգեւ մը տրամադրելի է անոր որ կրնայ, ո՛չ թէ անմէջ խօսքերով, այլ փաստական պաշտօնագիրներով հաստատել թէ մրցումներուն մասնակցող գործարաններէն մէկը մինչեւ այսօր յաջողած ըլլայ սատանալ այն բարձրագոյն թիւը (22.8) զոր ստացաւ ԶԵՆԻԹ ժամացոյցը վերջին մրցման մէջ։ Որովհետեւ բացարձակապէս չկայ ժամացոյց մը որ այդ բարձունքին հասած ըլլայ. ԶԵՆԻԹ է ու կը մնայ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ, և մրցակիցներուն անզօր ճիգերն անոր հասնելու ամբողջնելէ աւելի արդիւնք չեն կրնար ունենալ։

Գ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Ազգային Լուրեր

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐԸ

ՃԷՎԱՏ ՊԷՅԻ ԴԷՄ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆ

1. Ճէպէլ-Պէրէքէթի կառավարիչը ծածկագիր հեռագիր մը ուղղելով վալիին կ'ամբաստանէր թղթակցութեանց գրասենեակին պետը եղող Հիլմի էֆ.ն իր յետաչրջական զգացումները համարձակօրէն յայտնելու յանդգնութեամբ։ Միթէ վալիին պարտականութիւնը չէ՞ր քննութիւն մը բանալ և ճշմարտութիւնը հասկնալ։ Վալին այդ հեռագիրը զամբիւղը նետեց։

2. Նոյն Հիլմին հեռագիր մը ուղղելով վալիին կ'ըսէր որ Ճէպէլ Պէրէքէթի կառավարիչը յետաչրջական քոմիթէներ կը կազմակերպէ։ Ճէվատ նոյն անտարբերութիւնը ցոյց կուտայ այս ամբաստանութեանց առջեւ։

3. Համիտիէ բրած մէկ պաշտօն մէջ, վալին արգիլեց Հայերուն զանգակահարութիւն ընել Զատիկին։ Այս որոշումը միթէ Հայերը իրաւամբ ազդարարելու բնոյթը չունէ՞ր։

4. Հաճընի նախկին միւֆթիին երկու զաւակները, Ահմէտ և Իպրէյիմ, ուրիշ խառնակիչներէ քաջալերեալ գաւառին մէջ կը պտըտէին և ժողովուրդը կը գրգռէին հետեւեալ խօսքերով.

«Մենք չենք կրնար միասին կեանք վարել, անոնք մեր եղբայրները չեն կրնար ըլլալ. ուրեմն հաւասար ալ չեն կրնար ըլլալ. ասկէ զատ, Իպրահիմ փաշա չկիդուցիր Սահմանադրութիւնը. մեր պարտքն է քրիստոնեաներէն խալսիլ և զանոնք խողխողել»։

Այս զոյգին խօսքերը նոր միւֆթիին և ուրիշ պաշտօնեաներու ականջը հասան, որոնք նոր ռէժիմին կողմնակից են. Հայերուն ... մին, որ քննութիւն մը կատարել վերջ Գաւառին միւթէսարըֆին միջոցաւ տեղեկագիր մը ղրկեց վալիին։ Այս գործին թղթերը վալին յանձնեց ընդհ. դատախազին և իր դրչովը վրան ծանօթագրեց որ դատական հետապնդում չընեն։ Ասիկա ցոյց կուտայ թէ վալին գիտէր որ յետաչրջական շարժում մը պատրաստութիւններ կը կատարուէին։

5. Միւթէսարըֆը շարունակ հեռագիրներ կը ղրկէր վալիին ծանուցանելով թէ լուրեր կը պտըտին թէ Հայերու ջարդը եղած են Սեւերեկ, ... և Պաղչէ։ Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առաւ վալին։

6. Հաշխայար Արաբ Մէհմէտ, որ մահուան դատապարտուած է զանազան սպաննութեանց համար, որոնց վերջինն էր Հայու մը սպանութիւնը և որ յաջողած էր փախչիլ Ատանայի բանտէն։ Վալին արդեօք պէտք եղած հրահանգները տուա՞ւ անոր հետապնդելու համար։ Ո՛չ։

7. Օսմանեան Իթիտալ թերթին խմբագիրները Իհսան Զիքրի և Իսմայիլ Սէֆա, զանազան տեղեր կը շրջէին, ճառախօսութիւններ կ'ընէին և Մահմեդականները կը գրգռէին Հայերէն վրէժ լուծելու։ Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնուեցան այս վերջիններուն աղետաւոր գործունէութեանց դէմ։ Ոչինչ։

8. Զոյգ չըլլալով թէ Հայերը երկու թուրքերի և երկու թուրք սպաննած են Պաղչէ թաղին մէջ, ստախօսութեան պէտք լուրջ քննութիւն մը բրաւ և հասկցաւ թէ լուրը սուտ էր և զրպարտիչներու կողմէ տարածուած։ Անոնց ձերբակալումը հրամայեց, բայց ամբոխը յարձակեցաւ բանտաքրոյն վրայ և բանտարկեալները ազատեց։ Ոստիկանապետը բանտը ըրաւ վալիին և ի՞նչ միջոց հրամայեց վալին։ Ո՛չինչ։

9. Օրէ օր ծանրանալիս հանգամանք մը առնող Ատանայի կացութեան հանդէպ, կրօնական պետերը վալիին պաշտպանութիւնը խնդրեցին մահմեդական ամբոխին սպառնալիքներուն դէմ։ Վալին գոհացում զանոնք հանգստացնելով. և փաստելով թէ պաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնուած են։ Արդ, այս յայտարարութիւնը եղած վայրկեանին, վերաքննիչ Ատեանի նախագահ Շաքիր պէյի ներկայութեան, ո՛չ մէկ պաշտպանութեան միջոց ձեռք առնուած չէր այս մասին։ (Ժուռնալ տը Սալօնիք)

ԱՏԱՆԱՅԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԸ

Կառավարութիւնը նկատելով որ Ատանայի վաճառականներուն տրուած պարտքերու վճարման յետաձգման պայմանաժամը (մօրաթօրիոմ) վերջանալու վրայ է, առանց զգալի բարելաւում մը առնալ Ատանայի առեւտրական գործողութեանց մէջ, պատրաստած էր օրինագիծ մը, վաճառականները ճակատագրական անկումէ մը զերծ պահելու համար։ Այս օրինագիծին համաձայն, դէպքերու հետեւանքով վնասուած վաճառականները պիտի կրնան դատական վճիռ մը ձեռք բերելով, առեւտրական հաշուակցութիւն մը կատարել առանց սնանկ հռչակուելու։ Այս օրինագիծը որ 10 յօդուածէ կը բաղկանայ, առջի օր վաւերացուեցաւ Մեջլիսական ժողովէն։

ԻՆՉՊԷՍ ՅԱՅՏՆԻ է Տօքթ. Վարդապետեան իր մահուան ժամանակ 2000 անգլ. ոսկի կտակած էր որպէսզի այդ գումարին տոկոսով աղքատիկ աղջիկներուն օժիտ պատրաստուի։ Այս կտակի Յանձնաժողովը երէկ ի նպաստ հրաւիրուած էր Գալաթիոյ Խորհրդարանը, սակայն մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով տեղի չունեցաւ։

Համդուցեալին կամքը առաջին անգամն է որ պիտի գործադրուի այս տարի և յետոյ յաջորդաբար ամէն տարի։ Արդէն խել աղքատիկ հարսնցու աղջիկներ դիմում ըրած են Յանձնախմբին, որ անոնց մէջէն պիտի ընտրէ արժանաւորները։

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ նախարար Թալէաթ պէյ, Ատանայի կուսակալի փոխանորդ Ճէմալ պէյ և Եմէնական նախարար Ձավիտ պէյ, Ս. Պատրիարքին այցելութեան եկած և Ն. Սրբազնութիւնը հոն չգտնելով իրենց այցաքարտը թողլով մեկնած են։

ԲԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԸ կոչեն անդամ յանձնարարած էր Տնտես. Խորհուրդին Ազգ. Հիւանդանոցի մատակարարութեան խնդրով զբաղիլ և եկմտացոյցը կարգադրել։ Տնտես. Խորհուրդին անդամներէն երեք խմբովին այցելեցին Ազգ. Հիւանդանոց, ուր իրենց կ'սպասէր նաեւ Հոգաբարձութիւնը, միասնական խորհրդակցութեամբ պատրաստելու համար պիւտճէն և արմատական բարեկարգութիւն մը մտցնելու համար Հիւանդանոցին մէջ։

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը տեղեկագրեն թէ դուլթականներու թիւը հետզհետէ կը աւելնայ, և իրենց միջոցներու անբաւականութիւնները յայտնելով, նպաստ կը խնդրեն։

ԵՐԶՆԿԱՅԻ Առաջնորդարանի յանձնարարութեան վրայ, Եղիսաբեթ Հայկական Միութիւնը 40 անգլ. ոսկի նպաստ մը ղրկած է Ջանծիկ գիւղին ազգայիններուն՝ Տէկանի վերջին զինուորական արշաւանքին արդէն իրենց կործանուած տուները վերաշինելու գործին մասնակցելու համար։

ԱՏԱՆԱՅԻ նախորդ փոխչական պատուիրակ Սարգիս էֆ. Սաւեն, երէկ Ս. Պատրիարք հօր հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ, Համդուցեալ Պապիկեան էֆ.ի երկու աղջիկ և մէկ մանչ որբերուն յարմար վարժարաններ զետեղելու խնդրոյն մասին։ Նոյնպէս Ս. Պատրիարքը Միսիսի մէջ քաշուած որբերու և որբեւայրիներու լուսանկարը ստացած ըլլալով, Սաւեն էֆ. այն լուսանկարին վրայէն Պոլսոյ, յարմար բնատիպերներու մէջ տեղաւորելու համար որբեր ցոյց տուաւ, որոնցմէ մէկը մանաւանդ 4 տարեկան ախրուն մանկիկ մըն է, որ Ատանայի վերջին աղէտը ծայրէ ի ծայր գոց կը պատմէ եղեր։

ԹՕՓ-ԳԱՊՈՒԻ Թաղական Խորհուրդը, որ Համայնքական պատմութեան ծանօթ խնդրին պատճառաւ հրաժարած էր, Պատրիարքարանի յորդորներուն վրայ որոշած է շարունակել իր պաշտօնը։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ խնամակալութիւնը երէկ կրկին նիստ գումարեց Գալաթիոյ խորհրդարանը Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ և Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի ատենապետութեամբ։ Բացի Սալնեան Գէորգ էֆէնտիէն ներկայ էին բոլոր անդամները և Սանասարեան Վարժարանի ուսուցիչներէն Պ. Սալիեան և Պ. Խաչատուրեան։

Խնամակալութիւնը այժմ կը զբաղի Եւդոկիայէն, Խարբերդէն և Սեբաստիէն եկած առաջարկներով։ Այդ տեղի ազգայինները գրաւոր դիմում ըրած են, խնդրելով որ Սանասարեան Վարժարանը այդ կեդրոններուն մէջ ցեղակից դպրոցներ հաստատէ։ Խնամակալութիւնը որ երկու նիստէ ի վեր այս խնդրով կը զբաղի, տակաւին չէ կրցած վերջնական որոշում մը յանգիլ և յառաջիկայ Հինգշաբթի նոր նիստ մը պիտի գումարէ։ Ընդհանրապէս տրամադրութիւն կայ Կարնոյ Վարժարանը փակել և անոր տեղ չիրեւել երեք քաղաքներուն մէջ ցեղակից վարժարաններ հիմնել։

Ինչպէս յայտնի է Վարժարանի պետանէէն գումար մը յատկացուած է շրջանաւարտ աշակերտներէն կարողագոյնները Եւրոպա ղրկելու որպէս զի բարձրագոյն ուսմունքներու հետեւին։ Այս միջոցիս հինգ ուսանող կան Եւրոպա, որոնց երեքը այս տարի իրենց ուսման շրջանը աւարտելով՝ կը վերադառնան հայրենիք. Երէկի նիստին մէջ Խնամակալութիւնը որոշած է այդ երեքին տեղ՝ այս տարի հինգ ուսանող ղրկել, որով Եւրոպայի մէջ Սանասարեան աշակերտներուն թիւը կը բարձրանայ ութի։ Ընտրուած աշակերտներուն մէջ կան Կարնեցի, Վանեցի և Տրապիզոնցի աշակերտներ։

ՀԱՅ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ-ՌԱՄԿԱՎԱՐ կուսակցութիւնը ընկերակցութեանց օրէնքին առթիւ Ծերակոյտին խմբագիր մը ներկայացուցած է սա իմաստով.— Ընկերակցութեանց օրէնքին չորրորդ յօդուածը որ ցեղային և ազգային հիմ ու անուն ունեցող քաղաքական ընկերակցութիւնները կ'արգիլէ, ցեղերու հանդէպ անվստահութեան վերագրուելով՝ ցաւ պատճառած է ամէնուն, ինչպէս նաեւ մեր կուսակցութեան որ սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ կազմուած է սահմանադրութիւնը և ազատութիւնը պաշտպանելու նպատակով միայն։ Պետութեան առջեւ ազգի և ցեղի հիմերը մերժելի չեն, և իր հայրենասիրական պարտքը անկեղծօրէն կատարող ամէն օսմանցի իր ցեղին լեզուն և պատմութիւնը պահպանելու իրաւունք ունի։ Ամէն մարդ, հիմնական օրէնքներու հակառակ չըլլալու պայմանաւ, իր ուզած ձեւով ու անունով քաղաքական ընկերակցութիւններ կազմելու ազատ է։ Կառավարութեան ուշադրութեան առնելիք պարագան քաղաքական կուսակցութեան մը միայն մէկ ցեղի մը պատկանող օսմանցիներէ կազմուած ըլլալը կամ չըլլալը չէ, այլ սա թէ այդ կուսակցութիւնը Օսմանցիութեան միութեան և Օսմ. Հայրենիքին անբաժանելիութեան սկզբունքներուն հակառակ նպատակ ունի՞ թէ ոչ։ Օրինաւոր նպատակի մը հետապնդող օսմանցիներուն մէկ ցեղի պատկանիլը չի կրնար արգիլուիլ։ Արգիլելի պատճառ կրնայ ըլլալ միայն նպատակին ապօրինաւորութիւնը։ Օսմանեան տարրերը այսօր հաւաքական մարմին մը անդամներ, մեծ ընտանիքի մը ճիւղերն են։ Մէկ ցեղի մը պատկանող անհատներու միջեւ լեզուի և ըմբռնումներու միութեան հետեւանքով՝ զօրեղ կապեր գոյութիւն ունին։ Օսմանեան հայրենասիրութեան շրջանակին մէջ՝ տարբեր քաղաքական կուսակցութիւններ կազմելէ արգիլելը, մեր քաղաքական կատարելագործումին առջեւ պատնէշ մը քաշել է։ Ազատութեան, հաւասարութեան և եղբայրութեան գաղափարներուն ընդհանրանալը և Սահմանադրութեան սկզբունքին ամրացումը կարելի է քաղաքական կուսակցութիւններու կազմութեամբ միայն։ Ազգային ժողովին այս մասին ո՛չ թէ արգելքի որոշումներ, այլ ընդհակառակը քաջալերութի՛ւն կը սպասենք։ Այս արգելքին յառաջ բերած անվստահութիւնը կրնայ ըլլալ որ քաղաքական գաղտնի ընկերակցութիւններ կազմելու պատճառ ըլլայ և հին ռէժիմի դրութիւնը վերանորոգուի։ Ուրիշ ուշադրութեան արժանի կէտ մըն ալ կայ։ Բաղաքական կուսակցութիւններն անկախ ըլլալով հանդերձ՝ իրենց հետապնդած նպատակը — սահմանադրութիւնն ու ազատութիւնը պաշտպանել — զիրենք կը մղէ իրարու միանալու։ Այս կերպով՝ զանազան տարրերու միութիւնը կ'իրագործուի քաղաքական կուսակցութեանց միութեամբը, փոխանակ անհատներու միութեան։ Աւստրիոյ պէս բազմազգ երկրի մը մէջ՝ ցեղայնութեան հետ վերաբերութիւն չունեցող ընկերվարական ընկերակցութիւններն անգամ ցեղային անուանով կազմուած են, միայն թէ այդ ընկերակցութիւնները միանալով ամբողջութիւն մը ձեւացուցած են։ Մեր մէջ ալ մէկ տարրուն ազատութեան փորձը ցոյց կուտայ թէ սահմանադրութեան սկզբունքին ծաւալման համար քաղաքական կուսակցութիւններու կազմութիւնը պէտք է, և զանազան տարրերու պատկանող պայքարի կուսակցութիւններու միջեւ բնականաբար միութեան կապեր պիտի գոյանան։ Ցեղերու հանդէպ ի՛նչքան սրտաբացութեամբ և ազատամտութեամբ վարուի, Օսմանեան միութիւնը նոյն համեմատութեամբ արագօրէն և անկեղծօրէն կ'իրագործուի։ Իրեն ազատ կեանք մը ապահովող միջոցառում մը ո՛չ մէկ ցեղ կուզէ խափանել։ Հակառակը ասոր հակառակ արդիւնք առաջ պիտի բերէ։ Հետեւաբար կը խնդրուի պատ. ժողովէն ջնջել չորրորդ յօդուածը։

ՏԷՕՅՉԷ ՊԱՆՔ
ՊԵՐԼԻՆ
Հիմնեալ 1870ին

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած Մր.ք. 200,000,000
Պահեստ 1908ի վերջը » 103,699,000
Շահաբաժին 1899էն 1903 11%
1904էն 1908 12%

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ. Պոեմ, Տրեզդ, Ֆրանքֆորդ, Համպուրկ, Լայբցիկ, Միւնիխ, Լոնտոն, Նիւրընպերկ, Վիսպատ:

Մասնաճիւղ Կ. Պոլսոյ
Արձանագրեալ Գերմանական Կայսերական Ընդհ. Հիւպատոսարանը 1909 Յուլիսի 20ին:

Գլխաւոր Կեդրոնատեղի Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց, 25-27 Անատոլուի Օսմ. Երկաթուղւոյ Ընկերութեան չէնքին մէջ առաջաւորին վերջ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ Ի ՍԹԱՄՊՈՒԼ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ՝ Աչըր էֆ. փողոց Քիւթիւպհանէ, Պասմաճեան խան:

ԲԱՑՈՒՄՆ ՍԹԱՄՊՈՒԼԻ ԿԻՇԷՆԵՐՈՒՆ
4/17 Օգոստոս 1909
Մնաւսելը բաց է ժամը 9½էն 4 (ք.ե.)
Ուրբաթ օրերը » 9½էն 1 (ք.ե.)

Տէօյչ Պանքի Սթամպուլի մասնաճիւղը պանքային ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ:
Ընթացիկ Հաշիւներ կը բանայ:
Ի տես կամ որոշ պայմանաժամով վճարելի գումարներ կ'ընդունի:
Երաշխաւորութեամբ և ընթացիկ հաշւով փոխառութիւններ կ'ընէ:
Մուրհակներ կը զեղչէ:
Ներքին և արտասահմանի բոլոր գըլխաւոր հրապարակներուն վրայ քաշուած չէքեր ու փոխանակագիրներ կը գնէ ու կը ծախէ:
Աշխարհի բոլոր կարեւոր հրապարակներուն համար վարկի թղթեր, նամակով կամ հեռագրով վճարման հրամաններ կուտայ:
Ամէն երկրի վրայ քաշուած պարզ կամ տօքիւմանթէր փոխանակագիրներ կը գանձէ:
Ապրանքներու նորածման համար վաւերաթղթերու փոխարէն վարկ կը բանայ:
Պոլսոյ և արտասահմանի սակարաններուն մէջ արժեթղթեր կը գնէ ու կը ծախէ:
Արժեթղթեր ու բաժնեթղթեր կը պահէ: 3—3

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԵՐԿՐ. ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Նորին Կ. Վեհափառութեան հովանաւորութեան ներքև բացուած երկրագործական հանդէսին համար հրապարակ հանուած է 12,000 տոմս, գինը մէկ ղրուշ: Վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի 30 Օգոստոսին: Ամէն տոմս մէկ ձրի մուտքի իրաւունք նաև կուտայ: Մրցանակները պիտի վճարուին Պրուսայի Օսմ. Պանքայի ճիւղին կողմէ:

Մրցանակներու ցուցակը.

1 տոմս		ղրշ.	20,000
1 »		»	5,000
2 »	2500ական	»	5,000
10 »	500ական	»	5,000
100 »	100ական	»	10,000
500 »	10ական	»	5,000
614 »			50,000

Տոմսակները կը ծախուին Պալըք-Պազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 126. Պ. Պէնոան Մ. Վէնթուրա և Կալեմա ու Սթամպոլ գտնուած բոլոր ծխավաճառներու քով: 10—2

ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրուի հրատարակութեան համար ղրկուած ձեռագիրները թուղթին մէկ երեսը միայն և կարելի եղածին չափ յստակ գրել:

ՊԱՅՄԱՆՔ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի

Բաժնեգիններ վճարելի են բացարձակապէս կանխիկ:— Չնորոգուած բաժանորդագրութիւնք խափան կը դադրին:— Դրամի ուղարկման լաւագոյն միջոցն է ՄԱՆՏԱ—ՓՈՍԹԸ:— Դրամի փոխարէն նամականիշ ալ կ'ընդունուի՝ 105 ղշ.ի նամականիշը 100 ղշ.ի հաշուով:— Դրամի ուղարկման ծախքերը բաժանորդաց կը պատկանին:— Թերթին պաշտօնական ստացագրին փոխարէն եղած վճարումները միայն օրինաւոր են:— Ամէն տեսակ անհատական կամ չահու վերաբերող ծանուցումներ վճարումով են և տառաձեւին կը սակարկուին: Ձրի են միայն համբոգուած հրատարակութիւնները:

Գ. ՔԱԼՖԱՅԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ
ՑԱՆՁՆԱԿԱՏ. ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՔ
ՏԱՆՈՒՑՄԱՆՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ
Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառներու ամեն Լրագիրներուն համար
Բերա, Բաստամ s'Ալեպի, Բերա.

Ամերիկեան վերջին նորութիւն: Գիրեր մեքենայ չատ պարզ, տեսանելի և հաստատուն: Դիւրութեամբ և կէս ժամուան մէջ կարելի է սորվիլ:

ԳԻՆՆ Է 14 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ 50—18

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆԸ

Ա. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ.—Բացուած է Ղալաթիոյ Խարաֆի մոտ, Առաքելեան խան, երրորդ յարկ թիւ 9, գործ գտնելու համար երկսեռ աշխատաւորներու, որոնք պէտք է փութան հոն՝ անձամբ՝ արձանագրուելու համար: Գործատէրերէն կը խնդրուի դիմել մեր Գրասենեակին, ամէն տեսակ աշխատաւորներու պէտք ունեցած ատեննին: Աշխատանքի տունը պիտի երաշխաւորէ աշխատաւորներու պարկեշտութեան և ուղղամտութեան: Մեր չրջանը գործակալը պատրաստ պիտի ըլլայ անձամբ բանակցելու գործատէրերուն հետ: Գրասենեակը բաց է ամէն լուր օր, առաւօտեան ժամը 9էն մինչև երեկոյ ժամը 5 (Ը. Ե.):

ԱՇԽԱՏԱՆՈՑ ԼՈՒՑՔԻ ԵՒ ԱՐԴՈՒԿԻ.— Բացուած է Բերա Սաղ փողոց թիւ 6: Մասնագէտ վարպետներ մաքուր գործ հանելու ջանք չը պիտի խնայեն. մասնաւորապէս հոգ կը տարուի կիներու և աղջիկներու ամէն տեսակ հագուստեղէններու, ճոլաչով արդուկելու գործին, եթէ պահանջուի՝ նաև լուալու: Մեր չրջանը պաշտօնեայն պիտի հաւաքէ և պիտի վերադարձնէ յաճախորդներու գործերը: Հասարակաց բաւական է հասցէ ղրկել Աշխատանոցը, անոր յաճախորդը ըլլալու համար: Հաճախորդներուն կոչ կ'ընենք՝ յաճախորդ ըլլալու այդ Աշխատանոցին: Որքան ընդարձակուի գործը, այնքան աշխատութիւնը պիտի աւելնայ գործ առնելու աշխատաւորներու համար:

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ԹԻՄՍԱԼԸ ՎԱԹԱՆԲԵՐՎԵՐԻ
ՕՂԼՈՒ
ԶԱԽԱՐԻԱ ՍԹՕՅԱՆՕՖԸՆ ՍԷՐԿԻՒՋԷՇԹԻ

ՄԻԻԹԵՐՋԻՄԻ
ՅԱԿՈԲ Վ. ԱՐԹԱՊԵՏԵԱՆ
ՖԻՅԱԹԸ 5 ՂՐՇ.

Շայանը գրաաթ վէ խաթիֆանէ օլան իշպու էսէր սըդ վադթ զարֆինտա, մաղհարը բաղպէթ օլաւ գընտան, օգույանլարըմըզըն պիր նիւսխէ խաքինէլէրի թէմլիկէ օլընըր:

Երմէնիճէ եազը՛ պիլէ թիւրքջէ լիսանըլա օլան իշպու էսէր 5 ղրշ. ֆիյաթլա սաթըլըմաղտա օլուպ թաշրատան արզու էտէնլէր 5 ղրշ. լըք փօսթա պուլը կէօնտէրմէքլէրինէ սէրիան թարաֆըմըզտան իրսալ օլունուր:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Որոնք են օրուան լաւագոյն ու նորագոյն հրատարակութիւնները:

Դիմեցէք Գըլըճեան գրատան, Կ. Պոլիս, Չաքմաքճըլար՝ թիւ 25, և ահա ձեզի տակ պիտի ունենաք օրուան հարցերուն և այժմէութեան համապատասխան հրատարակութեանց չարք մը, հեռաքրքրական ըլլալուն չափ աժան:

Գըլըճեան գրատան այդ նոր հրատարակութիւններէն յիշենք՝ «Բանակային Մահը» (3 ղրշ.), «Կարմիր Պազանին Ոսկը» (5 ղրշ.), «Այրած քնար մը Բլնկեանի մախիններուն վրայ» (100 փր.), «Ազատութիւն քաղաքական և անտեսական» (50 փր.), «Փոխատուկանը» (2 ղրշ.), «Հերոսուհիներ» (3 ղրշ.), «Հարսէ» (60 փր.), «Կարմիր Օրեր» (6 ղրշ.) «Սօսիալիզմ և Հայրենիք» (2 ղրշ.), «Երկու Սրտեր» (3 ղշ.), «Արշալոյսի Ղօղանջներ» (5 ղրշ.), «Վրէժ» (5 ղրշ.), «Ազատ Երգարան» (5 ղրշ.), «Հայրենիքի Երգարան» (40 ղրշ.), Կոռչհօգևորանութիւնը» (8 ղրշ.), «Վեղարաւոր Սատանա» (1 ղրշ.), «Առաջին անգամը» (50 փր.), «Տօզ Մոգ» (1 ղրշ.), ինչպէս նաև Ատանայի առաջնորդ Մուշեղ եպիսկոպոսի վերջին թերգործը՝ «Հովիւն Ոչխարները» (8 ղրշ.): Երկուսեր (Վարդօլ) 5 ղրուշ, Ատանայի ջարդի թղթատարով 6.50, Կենտրոնութիւն Իզմիրլեանի 2, Շահսուրեան Պիտանի Գիտելեաց 6, Բիւզանդական Հայ Կայսրներ 3, Պետաղբոյժ գանձուոր 1, Բուրգերէն 3, Աւետարանի Արծիւը 3, Ջէյթունի անցեալը ու ներկան 5, Մահուան պատիժ կախաղաններու 1.50, Կարմիր ախալեր 5, Ընկեր Լազօյի 2, Փառաւորեան օձեաց 8: Գըլըճեան Գրատան Գրացուցակը ձրի:

Մի' մոռնաք Գըլըճեան գրատան հասցէն: Դժգոհ չէք մնար: 30—22

ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ
ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՇԷՆՔ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ, ԲԱՐՁՐԱԴԻՐ ԵՒ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ
Գիշերօթիկ եւ Ցերեկեայ
Ք. ՏՐՔԱՆ

Հաստատութիւնս որ մէկ տարուան մէջ ընդհանուր գնահատման արժանացաւ, յառաջիկայ չրջանին քոլէճի Բ. տարին կը բանայ, ուր աւելի բարձր ուսմունք պիտի աւանդուին, ազգային-ընտանեկան ընտիր դաստիարակութեամբ մը: Վարժարանի ոգին լեզուն մայրենի լեզուին հետ պիտի ըլլայ Ֆրանսերէն:

Մանրամասն տեղեկութիւնն առնելու համար՝ փափաքողաց վարժարանին յայտագիրը կը ղրկուի:

Արձանագրութեան համար պէտք է դիմել անդադար մինչև 15 օգոստ. անձամբ կամ գրով Տնօրէնութեան, որ Յուլիս 10էն սկսեալ ամէն օր մինչև կէսօր կը գտնուի Կարապետեան Վարժարանը, Սկիւտար Իճատիյէ: Բացուած Վարժարանն 2 Սեպտ. Գշ. և դասերն կ'կսին նոյն առտոյ 7էն: Թոշակները վճարելի կանխիկ, առանց բացառութեան: Հիմնադիր-Տնօրէն

ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Ծանօթ.— Ի գիւղութիւն զաւակացը Պոլսոյ ծնողած և պաշտպանեալ, բանակցութեան համար կարելի է տեսնել Հիմնադիր-Տնօրէնը բացի Ուրբաթ և Կիրակիէն ամէն օր երեկոյեան ժամը 10էն վերջ, Պոլիս, Ջիւմպիւլիւ խան, իր մասնաւոր սենեակը, ուր կը վաճառուին Օսմանեանէն բազմաթիւ դասագրքեր եւ մեծ քառաթանը:

Մանկերու կրթական և դիմնական դաստիարակութիւն, Թուրք, Ֆրանս. լեզուաց և ..ական ուսմանց: 10—6

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ՏՊԱԳՐԻՉՆԵՐՈՒՆ
—o—
Կ'ուզէ՞ք ՄԱՐԻՆՕՆԻ տպագրական մեքենաներ:
Կ'ուզէ՞ք Ժ. ԲԼՆՆՕ ԵՒ ՈՐԴԻ ամեն լեզուէ գրեր, գիծեր, եւ զարդեր:
Կ'ուզէ՞ք Շ. ԼՈՐԻՅՅՕԻ մելան:
Կ'ուզէ՞ք ՄԷՐԳԷՆԹԱԼԷՐ ԼԻՆՕԹԱՅՊ ԸՆԿ.ԵԱՆ (ի Նիւեօրք) գիր ձուլող մեքենայ:
Կ'ուզէ՞ք ամեն տեսակ բուղբեր:
Դիմեցէք:
ԳՕԻՆՆԻՍ ԵՂԲԱՐՑ
Քիւչիւք Ապուս էֆ. խան, թ. 3,
ՍԹԱՆՊՈՒԼ
Գաղ պօկներ կ'դտնուին դիմողներուն տրամադրութեան ներքև, ընթացիկ գին, եւայն ցուց տալով: 20—11

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Գշ. Սեպտ. 7 (Ն. Տ.): Թուրքերէնի և ֆրանսերէնի դասընթացքը աւելի զօրացնելու համար վարժարանս բարեկարգութիւնը ունեցած իր ուսուցչական մարմնին վրայ աւելցնելու Ս. էֆ. Սըմնեան և Զիյա պէյ:

Գիշերօթիկներուն տարեթոշակն է 16 օսմ. ոսկի, կէսը մուտքի ատեն և կէսը Ծննդեան վճարելի: Իւրաքանչիւր աշակերտ գանձապետին յանձնելու է 1 օսմ. ոսկի՝ գիրքի և ուրիշ դպրոցական պէտքերու համար. աւելցածը իրեն կը վերադարձուի տարւոյն վերջը: Ծննդեան կամ Զատկի արձակուրդին վարժարան մնացող աշակերտներ 3 մէճիտ պիտի վճարեն:

Նամակատան միջոցաւ դրամ կամ ծրար պէտք է ղրկել Իզմիդ, Կարտալու Պօղոսեանի հասցէին:

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Ռ. Ռ. Բիւթի, կամ վարժարանիս գործակատար Գրիգոր էֆ. Շահպազեանի, Պալըք-Հասար, Կ. Պոլիս, ժամ 3½էն 5½ (Ը. Ե.) կամ Տնօրէնութեան Պարտիզակ:

* * *

ՖԱՎՐԻ ԿՐԹԱՐԱՆԸ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Բարձր. վարժարանի յառաջիկայ Տարւոյն կրթարանին տարեթոշակն է 12 ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարուի Սեպտեմբերին, իսկ միւս կէսը Ծննդեան: 12 ոսկիէն պակաս վճարող աշակերտներ տանը գործերով պարապելով պէտք է լեցնեն սահմանուած 12 ոսկին թոշակը: Մուտքի ատեն իւրաքանչիւր աշակերտ թուղթի, գրքի և զանազան մանր ծախուց համար պարտի վճարել 50 ղահեկան: Աշակերտները պէտք է միասին բերեն անկողին սաւան եւն. ինչպէս նաև բաղնիքի համար փէշտիմալ: 8—6

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 ՕԳՍ. 2/14 ԵՒ 1320 ՄԷՅ. 20 ԹՈՒԱԿԻՐ ՖԻՐՄԱՆՈՎ

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. Գրասենեակը, Ղալաթիա Նովլը խան, Հէզարէ փողոց, թիւ 14, Քօսքերաթիվ վաճառատան դիմաց կամ հետեւեալ հասցէներուն:

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Նէնի Ճամիի հրապարակ:
» Մ. Ի. Սասօք, Շէյխ-իւլ-Իսլամ խան, Պահչէ Գաբու թիւ 10:
» Աստի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց:
» Գ. Մ. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ Պահչէ Գաբու, Իզմիր փողոց:
Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Ալեքսիատիս Շուկայի հրապարակ:
» Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճառաէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի:
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց:
Շիշլի, Մ. Է. Ռօսի, Պէօյիւքտէրէ ճատտէսի, թիւ 137:
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան:
Մեծ-Կղզի, Րէսուլ էֆ.:
Մագրըգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիաքս. կայարանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բէչէճեան էֆ.:

Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ԻՒՆԻՕՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828—1829
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՓԱՐԻԶ, ՓԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ 9

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ
ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ապահովագրեալ դրամագլուխ	25 միլիառ	Ֆրք.
1907ին գանձուած ապահովագին	28 միլիոն	»
Մինչև 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	350	»	»
Դրամագլուխ և պահեստ	134	»	»

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	338½	»	»
1907ին գանձուած ապահովագին	12½	»	»
Մինչև 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	231	»	»
Դրամագլուխ և պահեստ	179	»	»

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան երկին ճիւղերու դրամագլուխն ու պահեստ խոշոր գումար մը կը կազմեն որ ճոխ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրեալներուն:

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց, Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի ԴԻՒՐԱՋԱՆՑ քան ուրիշ ո' և է Ընկերութեան պայմանները: Ապահովագրութեան ամէն ձեւերն ամէնէն աժան գիներով օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏ, ԵՒԼՆ.:

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհանուր Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Պետ կենաց ճիւղին ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Սթամպուլ, Սուլթան-Համամ, Քաթըրճը Օղլու փասաժ:
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1831 Մարտ 20ի Կայս. Ուկազով արտօնեալ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Պետերսպուրկ
Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսկայա 27

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարեալ	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան	187,322,000 »
1907ի հասոյթք	83,232,000 »
1881էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է	581,115,000 »

Ընկերութիւնը չատ նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ հրդեհի, ծովային փոխադրութեան և ամէն տեսակ արկածներու դէմ, Կեանքի բազմազան ծրագիրներ անմրցելի և բաղդատմամբ անհամեմատ, անվիճելի պայմաններ:— Նաև, երկաթուղով և չոգենաւով ճամբորդութեանց արկածներու և նոյն իսկ ապակիներու կոտրելուն դէմ ապահովագրութիւններ: Դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա, Պոլսոյ Գործակ. Աչըր էֆ. փողոց, Տիլմէն Զատէ խան, թիւ 26, Դ. ԱՐԱԳԵԱՆ Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին Ս. ՀԻՒՐՄԻԻԶ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ (26)

ՊԱՐՈՒԹԵԱՆ

Գ.

—Այսինքն թէ դրուցեթեան մը վկայ եղած ըլլալով՝ վկայութեան կանչուեցայ:

—Եւ արդարև Թղթախաղը զրաւութեան կը տանի: Վիլեանի տանը պատքարը չհասցուցի՞ք և 1800 ֆրանք չըկորսնցուցի՞ք:

—Ներեցէք, պարոն, 1100 ֆրանք միայն:

—Անոնք թող ըլլայ. այն ատեն 1000 ֆրանքի մէկ պարտամուրհակին վճարած էիք:

—Այո՛, պարոն:

—Անկէ զատ ձեր գրպանին մէջ 500 ֆրանք կար, և երբ ձերբակալուեցաք՝ քովերնիդ 400 ֆրանք կար. ըսել է քանի մը չորս ժամու մէջ 4500 ֆրանք...:

Բրօսբէր չպատասխանեց, բայց յանկեցաւ: Անհնարէն գաղափար չու՛նենալով թէ Բարիզի ոստիկանութիւնը իր ուղարկութեան ի՛նչ հզօր միջոցներ ունի, կը զարմանար թէ դատաւորը այ՝ ի՛նչպէս կարճ միջոցի մէջ ի՛նչպէս կրցեր էր այնքան ստոյգ տեղեկութիւններ ձեռք բերել:

—Ձեր տեղեկութիւնները ճիշդ են, պարո՛ն, ըսաւ վերջապէս:

—Ուսկի՞ց գտաք այդ ստակը, քանի որ տարի իրիկունը պզտիկ պարտքի մը թուղթը չէիք կրցած վճարել:

—Ձեր այդ ըսած օրը, պարոն, միջնորդի մը ձեռքով ծախեցի 3000 ֆրանքի արժէթուղթ, տասնըէն ալ ի հարկէ առնելիքներս 2000 ֆրանք առի. ծախսելու բան մը չունիմ:

Իրաւունք ամբաստանեալը ամէն բանի պատասխան կը գտնէր: Պ. Բաթըրժան յարձակելու ուրիշ կէտ մը փընտռեց:

—Եթէ պահելու բան մը չունիք, ըսաւ, ինչո՞ւ համար այս առտու —և զայն ցոյց կուտար խարխլուած կնքեալ մը— ձեր ընկերներէն մէկուն նետեցիք:

Այս անզգամ հարուածը անկեղծ եղաւ: Բրօսբէրի աչքերը կը զգացուցին հարցաքննիչ դատաւորին նայուածքին դէմ:

—Կը մտածէի, թօթուեց, կ'ուզէի...

—Կ'ուզէիք ծածկել ձեր համանուն...

—Այո՛, պարոն, այո՛, ճիշդ է: Գիտէի թէ երբ մարդ մը ամբաստանութեան մը ամբաստանուած է, ինչպէս ես ամբաստանուած եմ հիմա, իր կեանքին բոլոր թերութիւնները, բոլոր տկարութիւնները իրեն դէմ սուր զէնքեր կ'ըլլան:

—Այսինքն թէ հասկցաք որ ձեր տան մէջ կնոջ մը ներկայութիւնը ձեր վրայ եղած ամբաստանութեանց չատ կը ծանրացնէր: Բանի որ կնոջ մը հետ կը կենակցիք...

—Երիտասարդ եմ, պարո՛ն...

—Կը բաւէ... արդարութիւնը կըրնայ ներել անյատուր մոլորութեանց, բայց չկրնար ներել այդպիսի դայթակղական կենակցութիւններու, որոնք հանրային բարոյականին դէմ արհամարհանք մըն են: Այն մարդը որ ինքզինքը չարդելով՝ անպատիւ կնկան մը հետ կը կենակցի, այդ կինը մինչև իրեն չքադրանքներ, այլ ինքը անոր ստախօսին կ'իջնէ:

—Պարո՛ն...

—Կարծեմ գիտէք թէ ո՛վ է այն կինը, որու թոյլ կուտայիք որ ձեր անունը կրէ:

—Տիկին Ժիլի վարժուհի էր, պարոն, երբ ես զինքը ճանչցայ, Բորթօյի մէջ ծնած է և Բաթինոլայի ընտանիքի մը հետ Փարիզ եկած է:

Դատաւորը ուսերը թօթուեց:

—Անունը Ժիլի չէ, ըսաւ, և երբեք վարժուհի չէ եղած, Բորթոլայի ալ չէ:

Բրօսբէր ուզեց բողոքել, բայց Պ. Բաթըրժան զինքը լռեցուց: Իր սաղէն դուրս մեծ պարտքայի մը մէջ բան մը կը փնտռէր:

—Ա՛, անարժան, ըսաւ, մանկ ըրէք: Բալմիր Շօքարէյլ 1840ին ծնած է Բարիզ, և յարաբերութեան կառքերու ծառայութեան մէջ գտնուող Ժօզ. Շօքարէյլի ու անոր կնոջ Բաբոյին Բէքեանի աղջիկն է:

Ամբաստանեալը անհամբերութեան չարժում մը ունեցաւ: Չէր հասկնար որ այդ միջոցին դատաւորին նպատակն էր գլխաւորապէս հասկցնել իրեն թէ բան մը չվրիպիր ոստիկանութեան հետախուզութիւնէն:

— Բալմիր Շօքարէյլ, չարունակեց, տասներկու տարեկան եղած ատեն կօչիկներու գործարանի մը մէջ աչկերտ դրուեցաւ և հոն մնաց մինչև տասն և վեց տարու: Մէկ տարուան վրայ տեղեկութիւններ չկան: Տասն և եօթը տարեկան եղած ատեն ապաշնորհութեան մասը Սէն-Տընի փողոցը Տօմպա Նպաստակաւորին քով և երեք ամիս միայն հոն: Այդ տարին— 1857 — ատօք տեղ փոխեց. 1858ին, ա՛լ ապաստանութիւնը ձանձրացած Շատալեօյ անցքին մէջ հոլմանոր ծախողի մը խանութը մտաւ:

Դատաւորը մէկ կողմէն այս տեղեկութիւնները կարդացած ատեն՝ աչքին ծայրովն ալ Բրօսբէրը կը դիտէր, տեսնելու համար թէ այս յայտարարութիւնները ի՛նչ տպաւորութիւն յառաջ պիտի բերեն անոր դէմքին վրայ:

—1858ին վերջերը, չարունակեց, Շօքարէյլ աղջիկը Նոնեա անունով կնկան մը քով մտաւ և անոր հետ Լիքոնինը գնաց: Ո՞րչափ ատեն մնաց Բորտօյի մէջ և ի՛նչ ըրաւ հոն: Այս մասին տեղեկագիրներուն մէջ բան մը չկայ: Սա ստոյգ է որ 1861ին Բարիզ վերադարձաւ և մէկը ծնած ու վիրաւորած ըլլալուն համար երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ: Հա՛, Բորթօլայէն հետը բերաւ Նինա Ժիլի անունը:

—Բայց, պարոն, կ'ապահովեմ ձեզ որ...

—Այո՛, կը հասկնամ, այս պատմութիւնը ձեզի պատմուածին չափ վիպական չէ, բայց աւելի ճիշդ ըլլալու արժանիքն ունի. բանդէն ելլելէն ետքը կը կորսնցնենք Բալմիր Շօքարէյլը, անանաժամի Ժիլին: Բայց վեց ամիս վերջը նորէն կը գտնենք. այս անգամ յարաբերութիւն հաստատած է Բոլտօ անունով ուղևոր-յանձնակատարի մը հետ, որ անոր գեղեցկութեանը սիրահարուած է և կահաւորեալ յարկաբաժին մը կը վարձէ անոր Պավիլի մօտը: Անոր հետ կը կենակցէր և անոր անունը կը կրէր, երբ անիկէ բաժնուելով՝ ուրիշ ձեզ հետ կենակցիլ: Այս Բալտօյին անունը լսա՞ծ էք:

—Երբեք, պարոն:

—Այս խեղճը այնքան կը սիրէր այդ կինն որ, երբ իրմէ բաժնուեցաւ, քիչ մնաց մեռնէր խենթանար: Կ'երեւի թէ չատ բաղձալի մէկն էր և հրաժարական երգչուհիներ էր որ հօժարին ձեռքէն առնուիլը պիտի ազատի: Կ'ենթադրուի թէ եւրոպական խնդրոյն եղած է: Հաստատուած է որ Շօքարէյլ աղջկան մեկնելէն ետքը՝ ինքն ալ կոտ կորսուեր ծախեր ու անհետացեր եղեր է: Անոր հետքը գտնելու համար եղած բոլոր ջանքերը ապարդիւն եղան:

Դատաւորը վայրկեան մը կանգ առաւ՝ երբ թէ միջոց տալու համար Բրօսբէրի որ մտածէ, և յետոյ բոլոր խօսքերը չեչտելով՝ աւելցուց.

—Ահա այն կինը, զոր ձեր կնոջ կենցաղը ըրիք, ա՛յն կինը, որուն համար գողութիւն ըրիք:

(Շարունակելի)